خواستی نەتەوایەتی و ویستی ئۆلیگارشی … بەشی چوارەم …. نەجمەدین فارس

شۆڕشی کرێکاری و پرسی نەتەوایەتی

چارەسەری پرسی نەتەوایەتی , ئەم وەرەمەی سەرمایەداری لەبەردەم خەباتی کرێکاران لە پێناوی ڕزگاری یەکجاری دایناوە , تەنها بە شۆڕشی کرێکاری نەشتەرگەری دەکرێت , بەهۆی دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریاوە , سۆسیالیزم و کۆمۆنیزمی زانستی لەوێ بەرهەم دێت و , جیاوازی ئابووری و سیاسی و کۆمەڵایەتی چینایەتی بنج بڕ دەکات , ڕێگا ڕاستەکە دامەزراندنی سۆسیالیزم و کۆمۆنیزمە, هەروەکو مارکس و ئەنگلس دەڵێن “دەوڵەت هەر لە ئەزەلەوە نەبووە”.(23)
دەوڵەت بەرهەمی دروستبوونی جیاوازی چینایەتی بوو , لە کۆمەڵگای سەرەتاییدا دەوڵەت بونی نەبووە ،دواتر و لەدروستبوونی چینەکاندا , دەوڵەت بۆ پارێزگاری بەرژەوەندی کەمینەیەك لە بەرامبەر هەموو کۆمەڵگادا پێکهاتووە و پێك دێت .

جیاوازی ئابووری سەرچاوەیەکی گەورە و پڕ لە کێشە و مەرارەتی ناو کۆمەڵگایە , ئەمەش وای کردووە لەڕێگەی دەستبەسەراگرتنی ئابووری و هێزەشەڕکەرەکان و سیاسەتەوە , کۆمەڵێك کۆمەڵەکی تر بچەوسێنێتەوە , جیاوازییەکی گەورە لە نێوان خۆیان و ئەواندا دروست بکەن . هەروەها بەهۆی سیاسەت و ئابووری و بەکارهێنانیان بۆ ناوی هێزی نەتەوەیی و بیری ئەندامانی خێڵاتی , جیاوازییەك لە نێوان جوگرافیا سیاسییەکانی سەر ڕووی زەوی دروست دەکەن , پەرە بە قەیشتی نێوان ڕەنگە جیاوازەکانی ئێمەن , بەرژەوەندی ئابووری جیاواز و جوگرافیای ئابوریی بۆ ناو نەتەوەیی و پارێزگاری کردنیان لە ڕێگەی درۆ و دەلەسەی بێبنەما و بەسەر و مل , هەوڵی نانەوەی دووبەرەکی و ململانێ نەتەوەکان ئەیەن بۆ بەرژەوەندی خۆیان, و لە ڕێگەی بەناو پارێزگاری جوگرافیایەك کە کۆمەڵێك خەڵك بە زمانی جیاواز یا جلوبەرگ و ئەدەب و کەلتوری جیاواز بەرامبەر جوگرافیایەکی تر, بەو جۆرە دیدگایە کۆمەڵگاو خەڵکەکەی حقنە دەکەن , ئەمەش هەر هەمووی دیسانەوە لە پێناوی کەڵەکەی سەرمایە و ئابوریدایە , زۆرترین جار سەرمایەداری, بۆ هێشتنەوەی کێشە و ململانێیەك, جیاوازی ئابووری لە نێوانیاندا دروستدەکات لە ڕێگەی وەبەرهێنانکردن و کرێی کاری

جیاواز و پێدانی پاداشت و سزا, د□س□اتی سیاسی و ئابووری ، دژایەتی بە ناوی نەتەوایەتی و نیشتمانیەوە لە نێوان کرێکاراندا دروست دەکات , و بە بەرگی پارێزگاریکردن لە کرێکارانی نەتەوەکەی , خۆی ئەکاتە دەم ڕاست و دڵسۆزو پارێزەری .
هەربۆیە چارەسەری□کە , لە سەرچاوەی ئابووری□وە دەست پێ دەکات چونکە دەست ڕاگەشتن بە مافی ئابووری یەکسان و ئازادی پێکەوە ژیان , خ□□کی گەورەی وەرچەرخێنەری چارەسەری کێشە و ململانێی نەتەوایەتی یە .

هەروەها مافی یەکسانی نەتەوەکان, ئەتوانێت بە ڕۆشنبیری□کی زۆر پێشکەوتوو , دوور لە ڕۆشنبیری نەتەوایەتی , لە نێوانیاندا پرۆسیس بکات , ئەمەش هۆکارێکە , بۆ ئەوەی جێگە و ڕێگەی یەکسانیان هەبێت , دەوریان لە دەستنیشان کردنی بەهای ئابووری و کۆمەڵایەتی و سیاسیان هەبێت , لەمەیدانی خەبات دژی نایەکسانیەکانی بۆرژوازی و سەرمایەداران و ئەوقەید و بەندانەی بەناوی ناسیونالیزمەوە , بیر و گیانی شۆڤێنیانە لە نێوان کرێکاراندا دروست دەکات , سەرەتای دروست بوونی , چینی سەرمایەدار و کرێکار , سەرەتای دروست بوونی دەوڵەت نەتەوەیە , لەگەڵیدا بیری نەتەوایەتیش دروست دەبێت , ئەمەش سەرەتاکەی دەگەڕێتەوە بۆ ناوەڕاستی سەدەی حەڤدە , دەوڵەت نەتەوە لە ساڵی (1648ز) , کە پەیماننامەی ویستفالیای لێوە دروست بوو , دەست پێ دەکات , ئەویش دوای ئەوەی کۆتای هێنا بە زنجیرەیەك لە جەنگ کە (30) ساڵ درێژەی کێشا , بەهۆی ململانێی نێوان نەمسای کاسۆلیك و وولایەتەکانی ئەڵمانیای پرۆتستانتەوە بە دیاری کراوی ,و ئەوروپا بە شێوەیەکی گشتی , ئەمەش کۆمەڵێك کێشەی چارەسەر کرد , کە لە بەردەم گۆڕانی ئەوروپادا بوو , وەکو لایەنی ئایینی , سیاسی , کێشەی کەمایەتیەکان , ئاڵوو گۆڕ و پەیوەندی دبلوماسی ....(24)

لەگەڵ ئەوەی لەو سەردەمەدا لەسەر پاشەڕۆو بۆگەناوی فیودالیزم ، دەوڵەتی نەتەوە دروست ئەبێت , هیچ شتێکی ئەوتۆ لە ژیانی زەحمەتکێش و هەژاران ناگۆڕێت , لەگەڵ ئەوەی لە سیستەمی پێشوودا , چەوسانەوە هەبوو , برسێتی و هەژاری , سیما ی دەرەبەگایەتی بوو بەڵام لەنێوان جووتیاراندا کێشەی نەتەوایەتی برەوی نەبوو , سیما و خەسڵەتی سەرمایەداری بە نەتەوەیی کردنی کێشەکان بوو لەپاڵ کێشە ئابووری□کاندا , هەر بۆیە سیستەمی سەرمایەداری ناتوانێت , لە ململانێ ناوخۆیی و نێو دەوڵەتیەکان و لە جەنجاڵی بازاڕی جیهاندا , کێشەی نەتەوایەتی و پرسی ئازادی و یەکسانی و دادپەروەری ، هەموو ئەو ئەرکانەی پرسە مرۆفایەتیەکان کە هەن چارەسەریان بکات , چونکە

ئەوانه هەموویان بەشێکن لە پێویستی مانەوەیان لە دەسەڵاتدا , بەڵکو بە هۆکاری جیاواز و لە ژێر ناونیشانی جیاوازدا , توندڕەوی نەتەوایەتی لە نێوان کرێکاراندا دروست دەکات , و ئەیکاتە بەشێك لە ژیان و هەوڵ و تێکۆشانیان , لەبەر ئەوە چارەسەرکردن لە لای دەوڵەتی سەرمایەداری , دیاریکراو و سنووردارە و هیچی بۆ خەڵك لە سەوز نابێت .

ئەگەر سەیری ووتە و ڕستەکانی چەپ و ڕاست و ئیسلامیەکان بکەیت , دوو فاقی و جیاوازی تێڕوانین لەسەر پرسی نەتەوایەتی و چارەسەرییەکان ئەبینێت , هەموویان خۆیان بە دەمڕاست و کوێخای چارەسەری پرسی نەتەوایەتی دەزانن , بەڵام بە بازرگانی کردن بەکاری دەهێنن و پرسەکە لە چوارچێوەیەکی تەسکی بیر و بۆچونەکانیان دەهێڵنەوە و جەماوەری خەڵکی تووشی دوو دڵی و دڵەڕاوکێ دەکەن , چونکە ((ئەوەی سەردەمی یەکەم جیا دەکاتەوە , بە ئاگا هاتنەوەی بزووتنەوە نەتەوایەتیەکان, کە چینی جووتیاران زۆرترین ژمارەی دانیشتوان پێك دەنێت , ئەگرێتە خۆی , کە چینەکە زۆر زەحمەتە هاندانی بە بزووتنەوەکە , لە نێوان چینەکانی تری دانیشتواندا, لە پێناوی تێکۆشان بۆ ئازادی سیاسی بە شێوەیەکی گشتی, مافی نەتەوایەتی بە شێوەیەکی تایبەت, بەڵام ئەوەی سەردەمی دووەم جیا دەکاتەوە, نەبوونی بزووتنەوەکانی بۆرجوازی دیموکراتی و جەماوەرییەکانە, سەرمایەداری پێشکەوتوو , هەوڵی نزیککردنەوە و تێکەڵا بوونی زیاتر و زیاتری نەتەوەکان ئەدات , دوای ئەوەی ئەو نەتەوانە سەرجەمیانی بەرەو بزوتنەوەی (جموجۆڵی) ئاڵوگۆڕی بازرگانی ڕۆشتن , بۆ بارودۆخی ململانێیەك لە نێوان سەرمایەداری هەیە کە تێکەڵا بوون لەسەر ئاستی جیهانی, وە لە نێوان بزووتنەوەی کرێکاری جیهانی , کە پلەیەکی گرنگ و لە پێشینەی هەیە , بێگومان , هیچ دیوارێك نیە بە جیاکردنەوەی ئەو دوو سەردەمە, بەڵکو بە چەند زنجیرەیەك گۆڕانکاریی زۆر پێکەوە بەستراون, چەند هۆکارێکی تر هەن کە دەوڵەتەکان لێك جیادەکاتەوە: وەکو گەشەی خێرای نیشتمانی, وە پێکهاتەی نەتەوەی دانیشتوان, وە دابەشبوونی دانیشتوانەکەی, هتد لەبەر ئەوە هەرگیز ناتوانرێت دەست بکرێت بە دانانی ...... بەرنامەیەکی نەتەوەیی بۆ مارکسییەکان, لەهەر وولاتێك لە ووڵاتەکاندا , بەبێ ڕەچاوکردنی هەموو ئەو هەلومەرجە گشتی و مێژوویی و هەموو ئەو بارودۆخە بەرجەستانەی کە لەو دەوڵەتەدا هەیە))(25)

کاتێك کێشەی نەتەوایەتی نەبێت , باسکردن لێی زۆر بێمانایە ,

ئەگەر کێشەکێش هەبێت , ئەوا پێویستی بە چارەسەرکردن هەیە , مێژووی پێکەوە ژیانی نەتەوەکان و چۆنێتی هەڵسوکەوت و بەرخوردیان لەگەڵ یەکتری , دەستنیشانی جیابوونەوەی نەتەوەکان , تا ئاستی دروستکردنی دەوڵەتیش دەکات , یا جیانەبوونەوە . لە پێش هەمووانەوە , کۆمۆنیستە زانستییەکان , بە پێی ئەو هەلومەرجە مێژووییە و پەیوەندییەکان بڕیارێکی دروست دەدەن , لەبەر ئەوەی هەر کاتێك ئەو ناوچەیەی جەنگەی هەڵسووڕان و پراکتیکی حیزبێکی کۆمۆنیست بێت , پرسی نەتەوایەتی پرسێکی مێژوویی و ڕێگر بێت لەبەردەم بزووتنەوەی چینایەتی چینی کرێکار ,ئەگەر ئامانج و ستراتیژی بزووتنەوەکەی خستبووە ژێر پرسیارەوە , دەبێت ڕێگە چارەی بۆ بدۆزرێتەوە و چارەسەری بنج بڕی بۆ بکرێت, تا هەنگاوێکی زیاتر و پڕ لە سوود بێت بۆ بزووتنەوەشۆڕشی کرێکاران .

شۆرشی کرێکاری وەڵامی یەکەم و کۆتاییە . بۆ چارەسەری پرسی نەتەوایەتی , لە هەر وڵاتێکدا بێت . بەڵام لە ڕابردوودا , لە لای بەشێك لە بزووتنەوەی چەپ ,بۆ پرسی نەتەوایەتی بڕوای ناڕاستی, نا زانستیان ئەوەبوو , کە نابێت نەتەوەکان جیاببنەوە لە چوارچێوەی حکومەتی کرێکاریدا . هەروەها لەلای پارتە ڕاست و ئیسلامیەکان بە شێوەیەکی بە بەهایانەوە , شۆرمنانە , تا ئاستی باس نەکردن بوو, یان بە ڕاکێشانی سۆز و هەستی کۆمەڵگای کوردی لەڕێ و لەوە قسەیەکی کورت و بێ ناوەڕۆکیان لەسەر دەکرد, چونکە ((“لە سیستەمی سەرمایەداریدا, کارێکی چاوەڕوان نەکراوە،, لابردنی چەوسانەوەی نەتەوایەتی (چەوسانەوەی سیاسی بە گشتی) لەسەر نەتەوەکان, لەبەر ئەوە پێویستی بە لەناوبردنی چینەکان, و دامەزراندنی سوسیالیزمە”))(26)
هەڵوێستی دژ بە سەربەخۆیی کوردستان و جیابوونەوە, و ڕاگەیاندنی لە لایەن چەپی کوردستانەوە لە ڕابردوو ئێستاشدا, سەربەخۆیی کوردستانی عێراق لە لایان دووەمین ڕێگای هەڵبژاردنیان نییە, ئەوە نەبێت حیزبەکانی تریش هەڵوێستیان لە ڕابردوو ئێستاشدا زۆر جیاواز بێت, هەرچەندە بەسەر زارێکی بەیانی بکەن .

نە بڕوایان بە حکمی زاتی و نە بە فیدرالی و نە بە جیابوونەوەش هەیە , پرسی نەتەوایەتی گرێی خستوەو دەخاتە بەردەم چوونە پێشەوەی ئامانج و ستراتیژی کۆمۆنیستە زانستیەکان , هەروەها چەپیش هەوڵیان لە پێناوی چوونە پێشەوەی بەرژەوەندی ووردە بەرژوازی و بەکارهێنانی پرسی نەتەوایەتی یە ,لەو پێناوەدا چونکە دەڵێن ((“سەربەخۆیی کوردستانی عێراق دووەمین ڕێگاش نی یە کە

هەڵبژێرین”))(27) , کاولفامیان , یان نەتەوە پەرستیان ئەم جۆرە هەڵوەستانەیان , بەرامبەر بە پرسەکی لەو جۆرە بۆ دروستکردوون , لەبەر ئەوەی کێشەی کورد لە هەر چوار وڵاتانی عێراق , ئێران , تورکیا و سوریا , مێژوویەکی دوور و درێژی لە بێ مافی سیاسی و ئابووری و تا کولتوریش هەبووە , باشوری کوردستان کەوتە بەر شاڵاوی ئەنفال و کیمیا باران و , وێران کردنی گوند و سەرچاوە ئابوورییەکانی, ژیانی هاووڵاتیەکانی لەسەر زەویەکەی وەکو ژیانی بەندییەك بووە لە گرتووخانەیەکدا , لە ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا و , باکوریش شتەکی ئەوتۆ نەبووە, کە پێناسی ناسنامەکانیان بێت , لەو وڵاتانەدا هاووڵاتی کورد بە پلە دوو هەژمار دەکراو و دەکرێت , هەموو ئەو هەڵوەستی دەوڵەتانەی کە کوردی تێدا ئەژێت, وای کردووە ئەو نەتەوەیە دامەزراندن و دروستکردنی دەوڵەتی سەربەخۆی خۆیان بە کەم و کەتا چارە دەیبینێت, بەڵام “(لەبەر ئەوەی بۆرژوازی نەتەوەی چەوساوە, دروشمی ڕزگاری نیشتمانی, بۆ بەردەوامی دەگۆڕێت بۆ دروشمی فێڵکردن لە کرێکاران , لە کۆڕگەی سیاسەتی ناوخۆدا , ئەم دروشمانە ئەقێزێتەوە, بە بەستنی ڕێکەوتننامە کەنەپەرستانەکانیان: لەگەڵ بۆرژوازی نەتەوەی کە لە دەسەڵاتدایە, وە لە بواری سیاسەتی دەرەوەدا , هەوڵئەدات بۆ بەستن و جێبەجێ کردنی سەفقات لەگەڵ دەوڵەتێك لە دەوڵەتە ئیمپریالیستیە ڕکابەرییەکانیان, تا ئامانجەکانی لە تاڵان و بڕەدا بە دەست بهێنێت.)”(28)لەگەڵ ئەوەی ئەمە سیاسەتی بۆرژوازی نەتەوەو مەزهەبچیەکانی عەرەبیە لە عێراقدا, هەروەها لە وڵاتەکانی وەك و ئێران وتورکیا و سوریاش هەر هەمان شتیان ئەنجام داوە, بەڵام ئەو سیاسەتانە بەشێك نین لە ئامانج و خواستی سیاسی و ئابووری کرێکارانی نەتەوەی وڵاتەکانیان , هەموو ئەوانە فێرت و فێڵی بۆرژوازی نەتەوە و ئاین و مەزهەبچیەکانە لە کرێکارانی نەتەوەکانی خۆیان, پێنا بۆ خاتری زیاتر کردن و گەشەی کەڵەکەبوونی سەرمایەکانیانە و بردنە پێشەوەی ئامانجی سیاسی و ئابوورییانە , لەسەر شان و ئەسك و پروسکی کرێکارانی نەتەوەکانیان و کۆیلەکردنیان بۆ سیاسەت و ئامانجە نزیك و دوورەکانیان , چونکە “(هەر گەلێك, گەلێکی تر کۆیلە بکات بە دەستی خۆی کۆت وبەندی خۆی دروست دەکات)”(29).

هەموو ئەو کردارانەیان زیاتر لە پێناوی ململانێی و کێبرکێی سەرمایەکانیانە لەگەڵ بۆرژوازی نەتەوەی ژێر دەست و , ئەمەش لەسەر شان و بەرژەوەندییەکانی کرێکارانی ناوخۆی وڵاتدا ئەنجام ئەدرێت , بەڵام لە هەموو کاتێکدا بۆرژوازی و سەرمایەدارانی نەتەوەی سەردەست و ژێر دەستە , لە دژی کرێکارانی هەردوو نەتەوەکە , تا

ڕێگای هاوخەباتی چینی کرێکاری نەتەوەکان و ,
بزووتنەوەچینایەتیەکەیان ڕووبەڕووی شکست ولەناوچوون بکات ,
هەروەکو لە ڕابردو و ئێساشدا ئەو شکستەیان دیار و ڕوونە. بۆ ئەم
هەلومەرجەش دەبێت کۆمەنیستە زانستیەکان چ هەڵوێستێك لە بەرامبەر
ئەو ناتەبایی و دژیەکییەی کرێکاران , لەبەردەم کار و کرداریان
دابنێن؟! بۆ پێی هەموو ئەو هەلومەرجە ئابووری , سیاسی ,
کۆمەڵایەتی و مێژوویيانەی کە نەتەوەی کورد هەیەتی لە ناوچەکەدا ,
جیابوونەوە و دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی خۆی بە کارێکی زۆر
شیاو و باشتری دەزانم لەوەی کە ببێتە هۆکاری زیاتر قەشتی جیاوازی
و دژایەتی لە نێوان نەتەوەکاندا , لەبەر ئەوەی “(دانـنان بە مافی
جیابوونەوە مەترسی (پارچەبوونی دەوڵەت) کەم دەکاتەوە)”(30) کاتێك
کێشەی نەتەوایەتی بەر بینی چینی کرێکار نەگرێت , بە خەباتی
چینایەتی و داخوازییە ڕۆژانەییەکان و خواستی مێژوییەوە خەریك
دەکەن , کەواتە دەبێت جیابوونەوە بە خاتری یەکگرتنەوەی خەبات و
بزووتنەوەی کرێکاران بێت . هەروەها دەبێت جەخت لەسەر ئەو ڕێگایە
بکەن و هەڵوێستی دوولایەنە و بێئامانجیان نەبێت , و ڕاستەوخۆ ڕێگا
چارەکانی , لە تێڕوانینی و لێکدانەوەکانی کۆمەنیستە زانستییەکان
هەبێت .

بە پێی لێکدانەوەکانی ڕابردووی چەپ , سەربەخۆیی کوردستانی عێراق
ڕێگای دووەمیش نییە , ئەو تێڕوانینانەیان , کار و فرمانەکان و
نووسنەکانیان ,و هەوڵەکانیان , لە پێناوی چوونە پێشەوەی ڕەووتی
بزووتنەوەیەکی کرێکاری و کۆمەنیستی , بەهای بەچوونەکی نازانستییە
, ئەو تێڕوانینەیان هەڵقوڵاوی دیدگا و بەرژەوەندی ووردە
بەرژوازییە , ئەم توێژەی کۆمەڵگا , بە پێی شوێن و ڕێگای لە
سیستەمی سەرمایەداریدا , هەڵوێستیان بە قازانجی بەرژەوەندی
خۆیان هەیە و خەڵکانی تر لە پێناودا بەکاردەهێنن.

تێڕوانینی ناڕاست, و نازانستی چەپ لە ڕابردوو , لە زۆرترین
کاتدا, هاوجووت دەبوون لەگەڵ سەرمایەداران و بەرژوازی لە
دەسەڵاتدا, ئەیان ووت “(لە حاڵەتێکی لەمەش پێشڕەوتر لەم دەورانەی
ئێستا بەوجود بێت کە پێش جیابوونەوەی کوردستان لە عێراق چینی
کرێکار توانییبێتی ئامادە بێت بۆ گرتنەدەستی دەسەڵاتی سیاسی و
جەماوەری زەحمەتکێش بە دەوری خۆیدا کۆکردبێتەوە و حکومەتی
کرێکاری لە عێراقدا جێگای جکومەتی بەعس و دەسەڵاتدارێتی بەرژوازی
بگرێتەوە لەهەریەك لەم دوو حاڵەتەدا ئێمە دژ بە جیابوونەوە و
دیفاع لە مانەوەی کوردستان لە چوارچێوەی عێراقدا دەکەین)”(31)

ئەم هەڵوێست و تێڕوانینانە , چی جیاوازە , لە بیروبۆچون و کرداری سیستەمی دواکەوتووی سەرمایەداری عێراق , سەرمایەداری لە عێراقدا لەبەر سیاسەتی چاوچنۆکی ئابووری و بازرگانی , بە بەوبیانوی جیاوازەوە , بڕیار لەسەر جیابوونەوەی نەتەوەی کورد نادات , ئەمەش بەهۆی بەرژەوەندیانەوە , یەکسانی نەتەوەکان , دەخاتە چوارچێوەی بیری تەسکی شۆڤێنیزم و بە ئاگر و ئاسن و جینۆساید وەڵامی ئەداتەوە , لە ئێستاشدا وەکو ڕابردوو ڕێگای جیاوازی گرتووەتەبەر , تا بتوانێت بە پێ بەرژەوەندییەکانی , مانەوەی سیاسی و ئابووری خۆی تاو بدات , ئەگەر حکومەتی کرێکاری , زامنی مافی یەکسانی نەتەوەکان نەبێت , بە جیابوونەوەش , ئەوا چ جیاوازییەکی لەگەڵ حکومەتی سەرمایەداران هەیە ؟!.

“(لە تێڕوانینی مێژوویی ئابوورییەوە , لە بەرنامەی مارکسیەکاندا , (ئازادی نەتەوەکان لە بڕیاری چارەنووسدا) ناکرێت جگە لە واتایەکی هەبێت , ئەویش ئازادی بڕیاری چارەنووسی سیاسی , واتا دەوڵەتێکی سەربەخۆ , و دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی , بەڵام مەرجەکان لە ڕوانگەی مارکسییەوە , واتا لە ڕووانگەی چینایەتی پرۆلیتاریاوە , پشتیوانی کردن , لە داواکاری بۆرژوازی دیموکراتی کە ئەڵێت “دەوڵەتی نەتەوەیی” و لە دواتردا بڕیار لە ووتەکان ئەدەین , ئێستا باسەکەمان کورت ئەبێتەوە لەسەر پێناسەی ماناو ناوەڕۆکی “ئازادی بڕیاری چارەنووس”)”(32) حکومەت و سیستەمی دیموکراسی بۆرژوازی , هیچ نییە جگە لە دەسەڵاتی چینێکی کەمی مشەخۆر بەسەر تەواوی دەسەڵات و ئامانجی زۆرینەی کۆمەڵگا , بێگومان ناوەکانی وەکو حکومەتی ریفاهی بۆرژوازی , لیبرالیزمی مۆدێرن , و کلاسیك , دیموکراسی و دیکتاتۆرەکان , هەموو حیزبەکانی تری کوردستان و کۆمۆنیزمی کرێکاری و کۆمۆنیزمی سۆڤیەتی جاران و ماوییەکان , ناتوانن وەڵام بە تەواوی داخوازی زۆرینەی خەڵك بدەنەوە , جیابوونەوە و دروستبوونی دەوڵەتی سەربەخۆیی خۆیەتی , لە چوارچێوەی جوگرافیایەکی سیاسی دیاریکراو سەربەخۆدا , ئەو جۆرە دیدگا و تێڕوانینانەیان لە دنیادا , جیهانبینییەکانیان , بە چارەسەری پرسی نەتەوایەتی نەتەوەی کورد , بۆژانەکانیان , خۆشباوەڕی و ناوەڕۆکی بۆچوون و کردارەکی دژە بە دیکتاتۆریەتی پڕۆلیتاریا و سۆسیالیزمە و هیچی تریان لەوە سەوز نابێت . دەوڵەت و دەسەڵاتەکانی سەرمایەداری , ناتوانێت مافی یەکسانی نەتەوەکان دابین بکات , نموونەش زۆرن , وەك جەبەجێ کردن و پێدانی مافی نەتەوەکانی , وەك چیچانی , و سۆدانیەکانی خوارو , و ….

لە لایەن ووڵاتەكانی كە لەگەڵیاندا ئەژییان , دەوڵەتی ڕوسیا و سۆدان , ئەگەر مافیشیان دابێت , ئەوا ئاوێزانی كۆمەڵێك كێشەی كۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابووریيان كردوون , ئەمەش لەسەر دەستی ئەو ووڵاتانە بووبێت یان لە لایەن سەرمایەداران و بۆرژوازی نەتەوەكانی خۆیان بووبێت , كێشەی بۆسنی و سربیەكان , لەساڵانی پێش (1800ز)وە,كێشەیەكی مزمن و بێكۆتایی بوو, هەتا لە سەرەتای نەوەتەكانی سەدەی ڕابردووە , ئاخر جەنگی خوێناوی و بە پشتگیری سیاسەتی ڕووسیا لە سربی▯كانی ئەرسۆدۆكس و , هەروەها پاڵپشتی و هاندانی بۆسنییە موسڵمانەكان لە لایەن ئەمریكا و ڕۆژئاوا▯ , ب▯رداشی ئەم دوو هێزە خەڵكێكی زۆری لەلایەن ئەرسۆدۆكس و موسڵمانەكان هاڕی , ئەمانەش هەر هەموویيان , پەیوەندییان بە بەرژەوەندییەكانی زلهێزەكانەوە هەبووە و كراونەتە قوربانی سیاسەتەكانی ئەوان . واته ئەگەر كێشەی نەتەوایەتی هەبوو ، ئەوا كاریگەری سیاسەتی دەرەكی ووڵاتانی تر ، لەسەر ناوخۆیان دەبێت . هەردوولای ناوخۆو هێزی دەرەكی ، لە پێناوی بەرژەوەندی خۆیان ئاگری دژایەتی نەتەوایەتی بە ب▯سە و خامۆش دەكەن

“(بونی تێكۆشان لە پێناوی ئازادی نیشتمانی , دژی دەوڵەتێكی ئیمپریالی , لەوانەیە لەهەموومەرجێكی دیاریكراودا لەلایەن دەوڵەتێكی تری (گەورە) بۆ مەبەستە ئیمپریالیەكانی ئیستغلال بكرێت)”(33),هەروەكو لەو ووڵاتانەی كە ئاماژەمان پێكردن , كێشەی دەوڵەتی سووریا و دانیشتوانەكەی , و هێزە گەورە ئابوری و سەربازییەكانی دنیا, لە پێناوی بەرژەوەندییان و ململانێیان لەسەر باڵادەستی لە ناوچەكە و , ڕێڕەوی هەناردەی نەوت و غازی سروشتی , بۆ ئەوروپا و بەشێكی زۆری جیهان , بە گیانی سەدان هەزار كەس لە خەڵكی سوریا و ئاوارەبوونی چەند ملوێنێك لە دانیشتوانەكەی , تەسفیە حساب دەكەن لەگەڵ یەكتریدا . ئەوە خۆشباوەڕییە , كە پێت وا بێت , سەرمایەداری و بۆرژوازی چارەسەری پرسی نەتەوایەتی دەكەن , بەڵام ئەگەر لە هەر شوێنێك , هەوڵێكیان بۆ هێنانە دی بەشێك لە خواستی نەتەوایەتی دابێت , یان بیدەن , ئەوا ناكرێت ڕەتی بكەینەوە , ئەزانین , بۆرژوازی و سەرمایەداران كێشەكان بە تەواوەتی چارەسەر ناكەن , بەڵام بۆ درێژەدان بە تەمەنی دەسەلاتیان لێرە و لەوێ ووردە ڕیفۆرمێك دەكەن , ئەویش بە پێی هەلوومەرجی ئەو كات و توندی و شلی گرتنی كێشەكان لە لایەن دانیشتوانەكەیەوە , ل▯ بەر ئەوە دەبێت كۆمۆنیستە زانستیەكان , بەرنامە و پرنسیپ و ستراتیژی ئامانج دووری هەبێت , ئەمەش دەبێت تایبەتمەندی ناوچەی كاركردنی خۆی ل▯ بەرچاو بێت, هەنگاوێكی بە بزووتنەوەی ڕزگاری

چینایەتی پێهەڵگرتبێت . لە ناوچەکەی ئێمەدا چەند نەتەوە و ئاین و ئاینزای لە یەکتر جیاواز هەیە , هەر هەموویان کێشە و ئاریشەی سیاسی , و کۆمەڵایەتی , ئابووریان لەگەڵ یەکتر هەیە, هەر پارت و بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی سیاسی , دەبێت ئامانج و تاکتیکی بە پێی هەلوومەرجی شوێنی کار و چالاکییەکانی دابڕێژێت .

بەرنامەی دیمۆکراتیکی , لە فەلەکی خواستە دیموکراتیەکانی کرێکاران و کۆمەڵگادا بسوڕێتەوە , و بەرنامەی چارەسەری هەبێت , چونکە "(دەوڵەت جۆرێکی تایبەتە لە ڕێکخستنی هێز , ڕێکخستنی تووند و تیژانەی سەرکوتکردنی چینێکە لە چینەکان , چی چینێك کە پێویست بێت پرۆلیتاریا سەرکوت بکات ؟ بێگومان تەنها پێویستە چینە و□ بەرهێنەکانی (چەوسێنەرەکان) سەرکوت بکات , واتە بۆرژوازی , کرێگرتەکان پێویستیان بە دەوڵەت نییە , بێجگە لەو کاتەی کە سەرکوتی بەرگرییەکانی و□ بەرهێنەرانی (چەوسێنەرانی) پێدەکەن , وە ناتوانرێ سەرکردایەتی ئەو سەرکوتکارییە بکات ,جگە لەوەی تا کۆتایی بە تاکە چینی شۆرشگێر ناوزەند دەکرێت , ئەویش کە چینی پرۆلیتاریایە لە ژیانیدا جێبەجێ دەکات . وە تاکە چینە کە شایستەی یەکخستنی هەموو کرێگرتە و چەوساوەکانە بۆ تێکۆشان , لە پێناوی دژایەتی کردنی بۆرژوازییەت و ڕوخان و لە ناوبردنی بە تەواوەتی)"(34) چارەسەر تەواوەتی لە بەرنامە و دەستوریی پرۆلیتاریای شۆرشگێڕدایە .

لەبەر ئەوەی لە سەردەمی سرمایەداریدا بێجگە لەو چینە ئیتر چینی شۆرشگێڕ نییە , هەروەکو چۆن لە مێژوودا, چینی شۆرشگێری لە کۆیلەداریدا , جووتیاران و خاوەن زیوی□کان بوون , بۆ دەرەبەگایەتیش , بۆرژوازی و سەرمایەداران بوو بوونە چینی شۆرشگێر و سەردەمێکی کۆنیان گۆڕی بە نوێ , بۆ ئێستای سەرمایەداریش بێجگە لە پرۆلیتار هیچ چینێکی ترو توێژەکانی ئەو ئەرك و دەورە ناگێڕن , بە "(بێ شۆرشێکی توندو تیژ و بە زەبرو زەنگ ناتوانرێت , لە جێگای دەوڵەتی بۆرژوازی دەوڵەتی پرۆلیتاریا بخرێتە جێگای , بۆ لەناوبردنی دەوڵەتی پرۆلیتاریا,و هەموو جۆر دەوڵەتێکی تر, هیچ ڕێگایەك نییە جگە لە (هەڵوەشانەوەی))"(35) , ئەمەش هیچ فرت و فێڵێك ناهێلێتەوە , ئەو ئەرکە بە ئەنجام دەگەیەنێت کە مێژوو پێداوە و , بووە بە زەرورەتێك و حەتمیەتێکی مێژووییە, چارەسەری پرسی نەتەوایەتی , یەکێك لە ئەرك و کارە تاکتیکیەکانی ئەو چینەیه , ئەگینا "(بەو شێوەیەی پرسی هەڵوێستی شۆرشی سۆسیالیستی پرۆلیتاریا, بەرامبەر بە دەوڵەت , تەنها گرنکیەکی ڕامیاری نییە ,

بەڵکو لەهەمان کاتدا یەکێکە لە بابەتە پێویستییەکانی ڕۆژگار, ئەوەیە کە پێویستە جەماوەر لە داهاتوویەکی نزیکدا ڕوونکردنەوە و ئەوە دیاری بکات , ڕزگاربوون لە زۆرداری سەرمایەداری)"(36) , کاتێك کردەیەکی تاکتیکی لەبەر چاو دەگیرێت , لە پێناوی خزمەتی ستراتیژی چینایەتییە,واتە دەبێت لە ئێستا هەردوو نەتەوەی کورد و عەرەب و کەمە نەتەوایەتییەکانی تر, بیر لەوە بکەنەوە کە نەیەڵن بۆرژوازی و سەرمایەدارانی نەتەوەکانیان بەکاریان بهێنن و لە پێناو قازانج و بەرژەوەندی سیاسی و دەسەڵاتیان بیانکەن بە گژ یەکتریدا.

چارەسەری پرسی نەتەوایەتی بەشێکە لە وەڵامی سیستەمی سەرمایەداری کە هەموو کات ویستوویەتی , لە ڕێگەی دروستکردنی , دژایەتی نەتەوایەتی و بیری تووند و تیژییەوە چینی کرێکار ناکۆك و دژبەیەك بن لەناوخۆیاندا , واتە دەیانەوێت پرسی سەردەمی ئێستا و کێشەی کرێکار و پرۆلیتاریا لەگەڵ سەرمایەداری و سیستەمەکەیدا بگۆڕن , بۆ کێشە و ململانێی نەتەوایەتی , کاتێك مێژووی ململانێکان لە نێوان نەتەوەکاندا پێیان ووتین جیابوونەوە چارەسەرە , ئیتر دەبێت کورد و عەرەب بەوە ڕازی بن و هەوڵی ئەوە بدەن لە دواتردا , لە یەك هێزدا خۆیان کۆبکەنەوە و , دژ بە سیستەمی سەرمایەداری هەرچی هێز و توانایانە لە پێناو لەناوبردنیدا خەرج بکەن . ئەمەش لە ڕێگەی هاوکاری و هاوپشتی چینایەتی کرێکارانی نەتەوە جیاوازەکانەوە دەبێت , هێز و توانایان ئەداتە بۆ لەناوبردنی جیاوازی نەتەوایەتی و چینایەتی و ڕەگەزی و ئایینی .

"(هەروەها دەوڵەت لە ئەزەلەوە نەبووە , کاتێك کۆمەڵگاکان دروستبوون , پێویستیان بە دەوڵەت نەبوو , هەروەها هیچ ئایدیایەکیان لەسەر دەوڵەت و دەسەڵاتی دەوڵەتی نەبوو , کاتێك بەزەرورەت کۆمەڵگا دابەش بوو , بۆ چینەکان , پەیوەندی بە پلەیەکی دیاریکراوی گەشەی ئابوورییەوە هەبوو , وە بە پێی ئەو دابەشبوونە دەوڵەت بووە پێویستییەکی گرنگ . ئێمە لە پلەو ژمارەی ئەو هەنگاوە خێرایانەی گەشەی بەرهەمهێنانەوە نزیکین کە هەروەها بەس نییە پێویستی بوونی ئەو چینانە , بەڵکو بوونەتە لەمپەرێکی ڕاستەوخۆی بەردەم بەرهەمهێنان , بە پێویستی و زەرورەت چینەکانی لەناو دەچن , هەر وەکو لە ڕابردوودا بە زەرورەت دروست بوون , وە لەگەڵ لەناوچوون و هەڵوەشاندنەوەی چینەکان دەوڵەتیش بە زەرورەت لەناو دەچێت , کۆمەڵە بەرهەمهێنانێکی نوێ ڕێکدەخات , بە ڕێکخستنێکی نوێ , لەسەر بناغەی ئازدی و یەکسانی و یەکێتیی بەرهەمهێنەکان , هەموو

ئەوداتی دەوڵەت هەروەکو هەبووە بۆ تەواوەتی دەنێرێت بۆ مۆزەخانە عادییەکان لە پاڵ جۆڵاکاری سەرەتایی و داسی برۆنزی)"(37) .

سەرچاوەکان:

23- ماركس،انجلس، مختارات في اربعة اجزاء(الجزء الثالث)،اصل العائلة الملكية الخاصة والدولة ، دارالتقدم ، موسكو ، ص.412

24- الدكتور محمدالسيدسليم ،تطورالسياسةالدولية في القرنين التاسع عشروالعشرين ، دارالفجرالجديد للنشروالتوزيع ، جمهوريةمصرالعربية، الطبعةالثانية ، 2004م ، ص.39

25 – لينين ، مسائل السياسةالقومية والاممية البروليتارية ، دارالتقدم ، موسكو ، 1969م ، ص75-76.

26- هەمان سەرچاوەی پێشوو ،{خلاصةالمناقشة حول حق الامم في تقريرمصيرها} ، ص.197

27- مەنصوری حیکمەت ، لەبەرگریکردنداله داخوازی سەربەخۆی کوردستان ، گۆفاری بۆپێشەوە ، ژماره 21 ، 27ی ئابی 1995 ، ل5 .

28- لينين ، مسائل السياسةالقومية والاممية البروليتارية ، دارالتقدم ، موسكو ، 1969م ، ص176 .

29- ماركس،انجلس ، بصددالثورةالاشتراكية ، مجموعة من المقالات {من مقال "بلاغ سري" كتب نحو 28 أزار[مارس] 1870 } ، ترجمة الياس شاهين، دارالتقدم ، طبع في الاتحادالسوفيتي ، 1983 ، ص153 .

30- لينين ، مسائل السياسةالقومية والاممية البروليتارية ، دارالتقدم ، موسكو ، 1969م،ص107 .

31- ئاسۆکمال ، جێگای جیابوونەوەی کوردستان لە خەباتی چینایەتی لە عێراقدا ، ل10 .

32- – لينين ، مسائل السياسةالقومية والاممية البروليتارية ، دارالتقدم ، موسكو ، 1969م ، ص73-74 .

33- هەمان سەرچاوەی پێشوو ، ص176 .

34- لينين ، الدولة والثورة ، دارالتقدم ، موسكو ،طبع في الاتحاد السوفيتي ، ص30 .

35- هەمان سەرچاوەی پێشوو ، ص27 .

36- هەمان سەرچاوەی پێشوو ، ص5 .

37- ماركس،انجلس، مختارات فى اربعة اجزاء(الجزء الثالث)،اصل العائلة الملكية الخاصة والدولة ، دارالتقدم ، موسكو ، ص412 .

بەی(بەگ)ەکانی کوردایەتیی و تەخوین و جوێنە ئایدیۆلۆژییەکانیان...نووسینی: هیمداد شاهین و کامیارسابیر

ئەم وتارە، بەسەریەکەوە، چوار بەشە.

بەشی یەکەم

ئەم وتارە، گەر بە “مێنتال□یتی”ی کوردایەتیی، بقەبڵێندرێت، ئەوە بەزمانێکی توند نووسراوە. ئێمە هاتووین، مێنتال□یتیی کوردایەتیی و جوێنەکانی، تەفسیر بکەین. هاتووین، ئەو هەموو تەخوینەی کوردایەتیی دەیبەخشێتەوە، تەئویل بکەین و لە جوغزی فیکری سیاسییەوە، بەر رەخنەی بدەین. چەمکی “بەی =Bey بێ ” ی تورکیی لە سەردێڕی ئەم وتارەدا کە بەکارهاتووە، بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە، لەبری (رائید و ئاغا)ی عەرەبیی و فارسیی، یان بەگ، (بەی- یان بەییم Beyim =لۆرد)ی تورکیی بەکاربهێنین، چونکە ئەو تێکھەڵکێشییە سۆسیۆ(سیاسیی وئابووریی)ەی ئەمانە بە تورکیا و ئەردۆغانەوە دەبەستێتەوە، باشتر تەفسیر دەکات. بەکارھێنانی زمانی توند پێشاندانی جۆرێك لە ئاكت و نمایش، نییە، تا بەوانی تری بڵێین ئەوەتا ئێمە زبر و خەشن دەنووسین وسڵ ناکەینەوە. بەپێچەوانەوە، دەمانەوێت بڵێین لەبەر دوو ھۆکاری سەرەکیی بەم زمانە نووسیومانە:-

1. بەجیاوازیی دید و تێڕوانینی هەردوو نووسەری ئەم وتارە لە هەندێك بواردا، بەڵام هەردووکمان کۆکین لەسەر ئەوەی دۆخی سیاسیی و ئابووریی هەرێمی کوردستان و کەرکوک، تا دێت خراپتر دەبێت، خەڵك و کۆمەڵگەی ئێمە بەتەواوی بڕستی لێبڕاوە و چیتر تاقەتی گوێگرتنی نییە لە چیرۆکە سواوەکانی دەسەڵاتی کوردایەتیی، دەسەڵاتێك کە غەدرێکی گەورە دەکەین تەنانەت ناوی (خێڵەکیی)یشی لێبنێین، چونکە لای کەم لە ترادیسیۆندا، سەرۆك خێڵ، وەکو خزمەتکاری خێڵ چاوی لێدەکرێت.

لەم سۆنگەیەوە، ئێمە بە وەظیفەی ئەخلاقیی خۆمانی دەزانین کە بە روون و راشکاویی، بەخەڵك و کۆمەڵگەی خۆمانی بڵێین، ئەگەر وریا نەبین چیی دۆزەخێکی گەورەتر لەوەی کە ئەمڕۆ هەیە، چاوەڕێمان دەکات؟ دۆزەخێك کە بەپلەی یەکەم، بێیەکانی کوردایەتیی خوڵقاندوویانە، بەدرۆ، سیحر و تەلیسمی ناسیۆنالیزمیش، رەنگیان کرووە. لە راستییشدا، لە ناوەوە جگە لە کۆمەڵێ ڕێیمی قومارچیی و قومارخانەیەکی گەورە، جگە لە کۆمەڵێ چەتەی سیاسیی، گەندەڵ، دز و تاڵانچیی، هیچیتر نییە.

2. ماوەیەکی زۆرە بەناوی ئەوەی کە هەلومەرجێکی باش هاتووەتە پێشەوە بۆ ئەوەی گەلی کورد لە کوردستانی عێراقەوە ببێ بە دەوڵەت، ئازادیی و سەربەخۆیی یەکجاریی بەدەست بهێنێت، کەمپەین و لابیی بۆ ئەوە دەکرێ کە لە ڕێگەی ئابووریی تاڵانکراو بۆ ئێردۆغان! لە رێگەی ریفراندۆم و دەوڵەتی کوردییەوە، جیابوونەوەی یەکجاریی لە عێراق، مسۆگەر دەبێت. لە راستییدا ئەمانە گەورەترین کارخانەی درۆکانی کوردایەتیی و فەلسەفە ناوبەش و بەتاڵەکەین. ذەخیرەی سەرەکیی درێژەدان بە بیزنسی نەوت و ئابووریی چەتەگەرییەکەی کوردایەتیی، تەخوینکردنە بەبەکارهێنانی کۆمەڵێ چەمک، لەوانە عێراقچییەتیی و کانتۆنچیی…تاد. ئەمانە وەکو جوەنی ئایدیۆلۆژیی و سیاسیی بەکار دەهێنرێن و نەیارەکانی خۆیانی پێ لە کون دەنێنەوە. بۆ تێکشکاندنی تەلیسمەکانی ئەو هەموو تەخوینەی بەناوی عێراقچییەتی، کانتۆنچییەتیی و لۆکاڵیزمی سیاسییەوە دەکرێ، دەبێ بە زمانێکی رەق و حەق، لە ستراکتۆری ئیستیحمارییەکانی کوردایەتیی بدرێت.

دونیای ئێمە لەبەردەم مێدیایەکی ترسناکی ئەم پڕۆژە ئیستیحمارییی و برسییکردنەدا، دەیگوزەرێنێت. پڕۆژەی مێدیاییەکانی رووداو، باس و K24 کە مێدیاکارەکانیان بە پارەی کرێی نەوت ئیغراکردووە و ئیرادەیان سەلب کراوە، هەرچەندێکیان بوێت، رووداوەکان بەو چەشنە پێشانی رای گشتیی دەدەن کە بێیەکان و مافیاکانی کوردایەتیی، دەیانەوێت. ئەم پڕۆژانە، ڕۆڵێکی باش لە ئیستیحماری کۆمەڵگەی کوردییدا دەگێڕن. بەشێکی زۆریان لە نوخبە ناودارەکان، بە پارە ئیغراکردووە تا بۆیان بنووسن، تەنانەت نووسەرانی گەورەی گەلەکەمان(بۆ دەربڕینی چەمکەکانی کوردایەتیی)ی تێدایە هەر لەم رۆژنامە فاشیست و مورتەزیقانەوە ڕوو لە رای گشتیی دەکات و چەمکی "فاشیست" بەسەر هەمووواندا، تەخشان دەکات.

بەدیوێکی تردا، ئەم پڕۆژە زەبەلاح و گەورەیەی مێدیای دزەکانی

کوردای□تیی، ب□خ□ی له ه□ناو□و□، هه□گری زیاد له ره‌هه‌ند□که. به‌دیو□کدا پ□□ژه ئیستیحمارییه‌که‌یه‌تی و به‌ش□کی گه‌وره‌ی ک□مه□گ□ و دونیای ئ□مه‌ی، و□کو موسته‌عم□ر□ی(ک□□□نی) خ□ی، ق□رغکردوو□. ل□ناو ئ□م موست□عم□ر□ی□شدا، جقاک□کی ب□رینی موست□حم□ر□ی(المستحمرة) ل□ نوخب□ و ل□ ع□وام، ب□ م□تیقی کوردای□تیی، ب□ ئابووریی□ چ□ت□گ□ریی□ک□ی، م□ب□□ایز کردوو□. ئه‌م کوردایه‌تییه‌ش، جا ناوی ئ□صی□□ک□ی ل□د□ن□یت یان موز□ی□ف□ک□ی، توانیویه‌تی سه‌رنجی ب□□کی باشی ک□مه□گ□ و به‌تایبه‌ت ز□نی کوردایه‌تییه موح□س□ن□ک□ (ز□نی زه‌رد) به‌ره‌و لای خ□ی □ابک□ش□ت.

به مانایه‌کی تر ئ□مه له‌به‌رده‌م ک□مه□گ□یه‌کداین چه‌ند ب□ برسیه‌تی، چه‌ند ب□ گیرفانی خا□یی□و□، له‌به‌رده‌م شاشه‌ی م□دیاکاندا به تاك هه‌زاریی د□او و ب□ه□ناس□سارديی□و□ ده‌یانبینین، ه□نده‌ش ک□مه□گ□یه‌که ه□شتا باوه□ی به‌م خورافاتان□ی ب□ی□کانی(ب□گ□کانی) کوردای□تیی هه‌یه‌؟ ل□و دونیا موست□حم□ر□ی□ی ناو موست□عم□ر□ کوردای□تیی□ک□یشدا، ه□شتا ه□زاران سیاسیی ئ□حم□ق، نوخب□ی موه□□یج و رانتخ□ری ج□راوج□ر ه□ن، باسی کوردای□تیی موز□ی□ف د□ک□ن، و□کو ئ□و□ی ڤ□رژن□ ئ□صی□□ ئ□فسوونایی□ک□، م□عد□ن□کی باشتر ب□ت!

هاوکات، ئه‌م پ□□ژه‌یه، چه‌ندین سا□ه کار له‌سه‌ر سیست□مایزی تا□انکردن، مافیاگ□ریی، دزیینی سه‌روه‌ت و سامانی نیشتیمانی ده‌کات. ئ□و□ی ج□گ□ی ناس□ریی□، ئه‌م پ□□ژه‌ی کوردایه‌تییه، ئه‌م ئیستیحماری فاشیزمی کوردایه‌تییه هه‌ند□ك چه‌پیشی سه‌رمه‌ست کردووه به‌وه‌ی که ک□شه‌که سیسته‌م□کی ئینت□رناسی□نالیی و گشتگیره، ب□ی□کانی کوردای□تیی، مافیاکانی ئابووریی س□رب□خ□ و قائیدی ضه‌روره‌ی کوردایه‌تیی! ب□ش□کن ل□ سیست□می جیهانیی(س□رمای□داریی) و پ□ویست□ سیست□می س□رمای□داریی، ل□س□ری س□ر□و□ ب□وخ□نر□ت! ب□ زمان□کی م□جازیی و میزاجیی پ□مان د□□□ن، ل□ ئ□م□ریکا و ئ□وروپاو□ د□ب□ س□رمای□داریی ب□وخ□نر□ت، ئ□وسا دیکات□ریی□تی پر□لیتاریاش!، با□ی ر□حمی ب□س□ر ئ□م ناوچ□ی□شدا د□ک□ش□ت! ئه‌م ته‌صه‌وره یان ئه‌وه‌تا له جه‌هل□کی ئایدی□ل□ژیی مودمین□و□ د□ت، یان ه□ند□کیان ب□ه□ی راتنخ□ریی□و□، در□ژ□ ب□ ئیستیحماریی□کانی کوردای□تیی د□د□ن، ب□□ام گومانی ت□دا نیی□، د□چ□ت□ خزم□ت پر□ژ□ ئیستیحماریی□کانی کوردای□تیی□و□.

پر□ژ□ی ئیسلامیی□کانیش، ل□ پر□ژ□ی ئ□م ج□ر□ چ□پ□ س□رل□ش□واو□، و□رانتر و خراپتر□. پر□ژ□ی ئیخوانیی□کان و س□ل□فیی□کان، ل□ ز□رب□ی رای□□□ سیاسیی و ئابووریی□کانی ئ□م موست□عم□ر□ی□ی

کوردایەتییدا بەشدارن و موناصەرەی دەکەن. پڕۆژەی فاشیزمی کوردایەتیی، چەند ئامادە و لەسەرپێیە بۆ کوشتن و تیرۆری هاووڵاتییەکانی خۆی؟ چەند سنگی دەردەپەڕێنێت بۆ کوشتنی ڕۆژنامەنووس، پیاوانی ئایینی و هەرکەسێک، نەیاری بێت؟ بەڵام هەموو ئەم جۆبەروتەی خۆی لە پەیوەندییەکانی دەرەوەیدا، ، جگە لە مورتەزیقەیەکی سەرلەقێن زیاتر، مورتەزیقەیی بۆ تورکیا، سعودیە و قەطەر، شتێکی تر نییە.
پڕۆژەی تێخوینکردن(عێراقچییەتیی، کانتۆنچییەتیی…تاد) لەلایەن بەرەکانی کوردایەتییەوە، بەتەنیا یەک حیزب نایکات، بەبێ حیزبەکانی تر، بەبێ ئیستیحمارییەکانی مەدیای ئەهلیی و ئەوانەی بەخۆیان دەگوت، ئۆپۆزیسیۆن، ئەم ئیستیحمارییە، بەو خەستوخۆڵییە سەری ناگرت. ،لێرەوەیە تا زیاتر، ڕەخنە لە کەمپەینی ئیستیحماریی بە ویلایەتە وەهمییەکەی ئەردۆغان- بارزانیی بگیردرێ، بارەمەتری تێخوینکردنەکان زیاتر سەردەکەون.

عێراقچیی و کانتۆنچیی: جوێنەکانی کوردایەتیی
بەشی دووەم:

باڵی عەسکەریی و باڵی سیاسییەکەی کوردایەتیی لە کوردستانی عێراق، لە شەستەکان و حەفتاکانی چەرخی رابردووەوە بۆ مورتەزیقەیی بۆ ساواکی ئێران و موسادی ئیسرائیل، دەستیان پێکردووە. ئەوکات، کوردایەتیی، پانئێرانیزمی تێخشان دەکرد. بۆ زمانی قاچاغچییە بازاڕییەکەی کوردایەتیی، ئێرانچییەتیی دەکرد. سەرەکی مافیاکانی کوردایەتیی باسی لە سەرزەمینی بوزورگی (مەزنی) ئێران دەکرد و کوردی بە بەشێک لە ئێران، کولتووری ئێرانیی و سیاسەتی ئێرانیی ئەژمارد دەکرد. ئەو بۆچوونانە لە جوغزی ئێتنۆگرافییەوە Ethnography، لە دیدی زمانناسیی مێژوویی و ئەنثرۆپۆلۆجیای زمانییەوە، دروستن و پشتڕاست کراونەتەوە کە گەلی کورد و زمانەکەی (دایەلێکتە جۆراوجۆرەکانی) بەشێکن لە کولتووری بەرینی ئێرانیی و نەژادی ئێرانییە کۆنەکان و میزۆپۆتامیا، هاوزێمان، زمانی فارسیی و دایەلێکتەکانیشی بەهەمانشێوە سەر بەم بلۆکە زمانیی و کولتوورییەن.

فارس و کوردیش، ئەوەندە تێکەڵییان بەسەریەکەوە هەیە، کە جیاکردنەوەیان، ئاسان نییە و هەمووی دوو هەزار ساڵێک لەمەوبەر، دەوارەکان و ڕەشماڵەکانمان جودا کردەوە. هەروەها بەپێی سێ پارادایمەکەی ئەنثرۆپۆلۆجیست و زمانناسی ئیتاڵیی(دورانتی Duranti) بێت، زمانی فارسیی و زمانە کوردییەکان(

دایەلێکتەکانی)، یەک باکگراوندی نەژادیی، زمانیی و جیۆگرافیشیان هەیە. گرفتەکە لێرەدا ئەوەیە، سکۆلارێک یان زمانناسێکی مێژوویی ئەم حەقیقەتە مێژووییانە ناڵێت، بەڵکو تاجیرێکی کوردایەتیی بۆ ئەجێندای مورتەزیقەییبوونی خۆی بۆ رژێمی شاهەنشاهیی ئێران و ئەجێندای پانئێرانیزم، وەکو پرۆکسیەک، ئەم قسانەی کردووە.

لە چەرخی رابردوودا، پتر لە سێ دەیە و نیو، ئەم کوردایەتییە ئۆریجناڵە، لەگەڵ کوردایەتییە موزەیەفەکەدا، هەموویان پێکەوە، مورتەزیقەی ئەرتەشی ئێران(شاهەنشاهیی) و سوپای پاسدارانی ئێرانی ئیسلامیی(شیعیی-خومەینیی) بوون. لە چەتەگەرییەکەی ئەیلول و دواتر لە چەتەگەریی ئەفەندییەکانی (شۆڕشی نوێ و گوڕان) دا، پێشمەرگە، رۆڵی مورتەزیقەیەکی ئیقلیمیی، بۆ ئێران، بینیوە. پێشلەشکریی بۆ دەوڵەتی ئێران کردووە. داگیرکردنی حاجی ئۆمەران، سیدەکان، هەڵەبجە…تاد، لەلایەن ئێرانەوە و بەهاوکاریی پێشمەرگەی مورتەزیقە، ئەو جیۆگرافیای خیانەتەیە کە کوردایەتیی لە مورتەزیقەییدا، تەواو نغرۆ بووبوو.

سوپای عێراقیان دەردەکرد و سوپای ئێرانی ئیسلامییان دەهێنایە شوێنی، کاتیۆشاکانی کۆماری ئیسلامیی ئێرانیان تا قووڵایی گەرمیان دەبرد و چاڵە نەوتەکانی کەرکوکیان بۆ دەستی سوپای پاسداران، وێران دەکرد. ئارگیومێنتی ئەوکاتی کوردایەتیی و نوخبەی قەومچۆوییە(بۆ زمانی شەعبیی عەرەبیی) موهەڕیجەکانی ئەوە بوو کە سوپای عێراق، بۆ پارەی نەوتی کوردستان(کەرکوک)، چەکوتەقەمەنیی دەکڕێ و کوردستان وێران دەکات. لەکاتێکدا، سوپای دەوڵەتێکی تریان دەهێنا و بە سوپای ئازادیخواز و فریادڕەسیان دەزانی. ئەم حەماقەتە سیاسییانە، لە فەلسەفەی بەتاڵەی هیچ تەمەڕودەکی سەر ئەم زەمینەدا بوونی نەبووە و نییە، مەگەر تەنیا لە فەلسەفەی پێ لە پێغەڵەواتی ئەم کوردایەتییە مورتەزیقەیە و بەیەکانی(بەگ، ئاغا و لۆردەکانی) کوردایەتییدا، بوونی هەبێت.

بەدرێژایی مێژووی سیی و ئەوەندە ساڵەی بەعثیزم(بەعسیزم)، بەهەموو ئەو بەربەرییەت و تاوانانەی بەرامبەر بە گەلی کورد و ئەم نیشتیمانە، کردوونی، ناگات بە ڕێژەیەکی زۆرکەمی ئەوەی ئاغاکانی کوردایەتیی دوێنی و بەیەکانی ئەمڕۆی کوردایەتیی بەرامبەر ئەم نیشتیمانە و هاووڵاتییانی کوردستان، دەیکەن. دۆخی سیاسیی و ئابووریی خەڵکی کوردستان، رۆژ دوای رۆژ بەرەو ئەوپەڕی خراپیی و داڕووخان دەچێت. لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا، بەیەکانی کوردایەتی، بێباکتر و غەمساردتر سەرقاڵی پڕۆژەکەی خۆیانن، پڕۆژەی ئیتسیحماری

نەتەوەیی و گواستنەوەی فەنتازیای بەڵتەجیانەی پارادایمی تورکیی- سعودیی- قەطەریی بۆ کوردستان و دزیینی دەیان میلیارد دۆلاری تر.

لە ساڵانی شەستەکاندا، کوردایەتیی، (حشع)ی بەوە تەخوین دەکرد کە عێراقچییەتیی دەکەن و پێیانوایە کێشە سیاسییەکانی کوردستان بە عێراقەوە بەستراوە. لە کاتێکدا کوردایەتیی ، حیزبە قائیدەکەی و قائیدە ضەرورەکەی، مورتەزیقەی دەوڵەتی ئێران و موخابەراتی جیهانیی بوون. پاش دوو دەیە و نیو، باڵە موزەیەفەکەی کوردایەتیی(یەکێتیی و کۆمەڵەی رەنجدەران)، لاسایی باڵە رەسەنەکەی کوردایەتیی(پارتیی) کردەوە و ئاڵای شۆڕش(ئاش) و چەپەکانیان بە عێراقچییەتیی تەخوین دەکرد.

بیانووی ئەم تەخوینانەش ئەوە بوو کە خۆیان کوردستانیی! بیردەکەنەوە و لەچوارچێوەی عێراقدا بیرناکەنەوە. ئەمە لە کاتێکدا بوو، رابەری رۆحیی ئەم باڵە(تاڵەبانیی) لەهەموو کەس زیاتر، پێچەوانەی پرۆژەی ئەم تەخوینە، کاری سیاسیی دەکرد. سەرەنجامیش، لە هەمووکوردێک زیاتر، عێراقچییەتی کرد و هەموو قورسایی سیاسیی خۆی لە دوا ساتەکانی تەمەنیدا، لە ئینتەگرەیشنی (تەکامول) عێراقدا خەرجکرد. بۆ ناوەڕاستی هەشتاکان، ئەم تەخوینکردنەی چەپەکان، تا ڕادەیەکی باش کەرقی ناسیۆنالیزمی نەژادیی و قەومچێویی کۆمەڵەی رەنجدەران و بەڵتەجیی یەکێتیی بەرزکردبووەوە و درێژەیان بە حەماقەتەکانی کوردایەتیی دا، بەڵام ئێستا، خۆیان بەهەمان چەکی کوردایەتیی، تەخوین دەکرێن.

تۆ لەوە بگەڕێ، بەشێکی بەرچاو لە سەرکردەکانی دوێنەی ئاش، ئێستا بوونە بە عەڕابی دەوڵەتی کوردییەکە و بەردەوام دەقیڕێنن و دەڵێن” دەوڵەتی کوردیی بەڕێوەیە”، تۆ لەوە بگەڕێ ئەو تاجیرانەی(ئاش و کۆمەڵە) گەنجی کوردیان بە کوشت دەدا، ئیرهابی سیاسیی و فیکرییان دەکردن، بە ئیعدامکردنیان دەدان و لە زیندانەکانی بەعثیان دەئاخنین، ئێستا بە کۆنە ئاشەکان و بە کۆنە کۆمەڵەکانەوە، زۆربەیان، بە تەخدیرەکانی دەوڵەتی کوردیی و بە فەضاحەتەکانی کوردایەتیی، مودمین بوونە. قەومچێوییەت و میللەتچیی(بە زمانی تورکیی) بووە بە مانیفێستی سیاسییان، تۆ وەرە سەیری مێژووی تەخوینەکانیان بکە کە بەرامبەر یەکتر کردوویانە.

٣٥-٣٦ ساڵ لەمەوبەر، ئەوکاتەی یەکێتیی و کۆمەڵەی رەنجدەران، خەڵکیان بە چەکی کوردایەتیی تەخوین دەکرد. بە جوێنی ئایدیۆلۆژییانە و جوێنی سیاسیی لە چەشنی عێراقچییەکان، نەیارە

سیاسییەکانی خۆیان تەخوین دەکرد، تەنانەت لە زیندانەکانی رژێمەکەی صەدام حوسەینیشدا، زیندانییەکانی یەکێتیی لە ئەبوغرێب، هەر بە تەخوینکردنی ئەوانەوە نەوەستان کە لە شاخ، لە مەرجەعی کوردایەتیی جودابوونەوە و ناوی خۆیان نا (ئاڵای شۆڕش= ئاش)، بەڵکو بە ئیستیحماری کوردایەتیی، موستەحمەرەیەکیان لەناو زیندانەکانی بەعثدا دروست کردبوو. بایکۆتی هەموو ئەوانەیان دەکرد کە عێراقچیین! و بە جوێنی کوردایەتیی(عێراقچیی)، دەیانشۆردنەوە و تەنانەت عەزابی رۆحیی ئاشەکان و چەپەکانیان، دەدا. بەمەش دەیان ئاوی نەخواردەوە، پەلاماری فیزیکیی و بەڵتەجیانەیان بە سەر عێراقچیی زیندانییکراوەکان، دەستپێکرد. جەلادەکانی رژێمیش، سوودیان لەو حیقد وکەراهییەتەی کوردایەتیی وەردەگرت و جاسووسیان لەسەر یەکتر پێدەکردن.

پاش ٣٦ ساڵ، بەسەر تەخوینکردنی عێراقچییەکاندا، لەلایەن باڵە موزەیەفەکەی کوردایەتییەوە(یەکێتیی و کۆمەڵە)، باڵی ئەصیڵی کوردایەتیی و موئەسەسەی کوردایەتیی(بارزانیی و پارتیی) بەهەمان چەکی شەستەکان، بەهەمان چەکی هەشتاکان، بەڵام بە ڤێرژنی پێشکەوتووتر لە مورتەزیقەییدا، لای کەم باڵێک لە یەکێتیی و تەواوی گۆڕان تەخوین دەکەن بەوەی عێراقچییەتی دەکەن! ناشیرینیان دەکەن بەوەی هێزی لۆکاڵیین و بیر لە کانتۆنی سلێمانیی و کانتۆنی کەرکوک دەکەنەوە. سەرەنجامیش، بەر بەرقی تەخوینیان دەدات.

بەم پێودانگانەش، جوێنی ئایدیۆلۆژیی (عێراقچیی، کانتۆنچیی و لۆکاڵیی) بەهەموو ئەوانە دەدەن و تەخوینیان دەکەن کە بیر لە بەهەرێمکردنی کەرکوک و سلێمانیی دەکەنەوە(جگە لە غوڵامەکان و شەریکە دزەکانی خۆیان لەناو یەکێتییدا). ئەمە لە کاتێکدایە کە مانیفێستی کوردایەتیی نەک هەر لۆکاڵیی، نەژادیی و طائیفییە، بەڵکو لەو کاتەوەی کە وەڵاشی بەدراوە، هەر بە مورتەزیقەیی، طەریقەتیی، ناوچەگەریی، عەشیرەتگەریی و خزمخزمێنە هەناویەتی.

ئەو باڵە موحەسەنەی کوردایەتیی کە ئێستا تەخوینی هەموو کەس دەکەن و بە عێراقچیی و بەکانتۆنچیی تۆمەتباریان دەکەن، ئەی خۆیان چیین؟ کێن و بەچی ئەم کەمپەینانە بە گەرمیی رادەگەیەنن؟ وەڵامەکەی زۆر رۆشنە، بە ئەوەی بیزنسی نەوت، بە ئەوەی ئابوورییە قاچاغەکەی کوردایەتیی، بە ئەوەی مورتەزیقەیی بە تورکیای نیۆعوثمانییە طائیفییەکان، بە نیۆکەمالیزمەکەی ئەردۆغان، بە ناسیۆنالیزمە دینییەکەی ئاکپارتی، لە راستەڕێی خۆی لانەدات، بە ئەوەی بیزنسە دەیان میلیارد دۆلارییەکان و کۆنتراکتە ٥٠ ساڵییەکە، بەردەوام بن،

پێویستە بەردەوام کەمپەینی ئیستیحماریی و حەماقەتی کوردایەتیی درێژەی پێبدەن. پێویستە ئەم کەرکردنەی تاک و جڤاک، ئەم موستەحمەرەیە لە ناو موستەعمەرەی زەنی کوردایەتییدا، لە ئاستی سیاسیی و کولتووریدا، درێژەی پێبدەن.

لە هیچ شوێنێکی ئەم دونیایەدا نەبووە و نییە، مەگەر تەنیا لە لای (نوخبە و سیاسییە) ئەحمەقەکانی کوردایەتیی بوونی هەبێ، کاتێ لەگەڵ دەوڵەتێکی خۆتدا (عێراق) مامەڵە بکەیت، بە خیانەت، تۆمەتبار بکرێی، بەڵام لەگەڵ دەوڵەتێکی وەکو تورکیای ئێستا و ئێرانی ڕۆژە شکۆدارەکانی کوردایەتیی، سوخرەکێشیی بکەیت، بە خەباتی نەتەوەیی! و پیرۆزیی نیشتمانیی ئەژمارد بکرێ! ئەمە لە کاتێکدایە، عێراقی ئێستا، هەموو مافە نەتەوەیی، نەژادیی و کولتوورییەکانی گەلی کوردی بە دەستور سەلماندووە و تەنانەت مافە ئابوورییەکانیشی، وەکو هەموو تاکێکی عێراقیی، وەکو هەموو شیعەیەکیش، سەلماندووە. ئەوە راستە، دەوڵەتی عێراق، دەوڵەتێکی طائیفییە، بەغداد، بۆ خۆی دەردەدارە، بەڵام لە ئاست مافە سیاسیی و ئابوورییەکانی گەلی کوردستاندا، عێراق تاوانبار نییە، بەڵکو بەیەکانی کوردایەتیی، دز و چەتەو تاوانبارن.

لە بەرامبەردا، دەوڵەتی تورکیا لەژێر حەماقەتەکانی خەلیفە ئەردۆغاندا، بەشێکی زۆری لە کوردستانی تورکیا وێران کردووە، سیاسییەکانی کورد لە زیندان دەئاخنێ، کوردستانی عێراق و کوردستانی سوریا، وەکو موستەعمەرەی خۆی سەیر دەکات و وێرانیان دەکات، گوایە کوردی تێرۆریستی لەوێیە، بەڵام کوردایەتیی و پێشمەرگەکانی دەیانەوێت ببن بە سوارەی ئەردۆغان وئەزموونی سوارەکانی حەمیدییە دووبارە بکەنەوە. لەکاتێکدا ئەزموونی سوارەکانی حەمیدییە زۆر لەم ئەزموونە پێغەمە درەخشانتر بوو، لای کەم سوارەکانی حەمیدییە لە سەکتەرە زۆر حەساسەکانی دەوڵەتی عوثمانیدا بوون، بەڵام ئەمانە، جگە لە رانتخۆرێکی ئیقلیمیی و پرۆکسییەکی هەزیل زیاتر، هیچیتر نیین.

ئەردۆغانیش جگە لە کەمالیستێك، جگە لە فاشیستێکی ئیخوانی زیاتر، شتێکیتر نییە، بەڵام بەیەکانی کوردایەتیی و فاشیزمی ئیخوانیی لە کوردستاندا، دەیانەوێت لەڕێگای ڕاکێشانی عاطیفەی دینیی خەڵکەوە، ئەردۆغان، وەکو فیگەرێك لە فیگەرەکانی دەوڵەتی عوثمانیی پێشان بدەن. لەکاتێکدا عوثمانییەکان بەهەموو ناشیرینییەکانی خۆیانەوە، دەیان قات لەسەرووی دەوڵەتە ڕۆح کەمالیی و فاشییەکەی ئەردۆغانەوەن، بەهەموو مێژووی دەوڵەتی عوثمانیدا بچێرەوە،

نابینیت جڤاکە کوردییەکان، لە سکەیەی گەورەدا، وەکو ئەم بەربەرییەت و وەحشیگەرییەی ئەردۆغانیان بەسەردا هێنرابێت.

هۆکارەکەش بەپلەی یەکەم بۆ پانوپۆڕی خەیاڵی سیاسیی عوثمانییەکان دەگەڕێتەوە و بەپلەی دووەمیش بۆ دید و روانینی کوردەکانی ئەوسا، بەڵام ئێستا هەمووان شاهێدی ئەوەین کە کوردستانی تورکیا چۆن بووەتە دۆزەخێک بۆ خەڵکەکەی بەدەست ئەم وشکە ئیخوانیی و کەمالیستانەوە کە خۆی لە ئەردۆغانیزم و فاشیزمی ئەردۆغانییدا، بەرجەستە کردووەتەوە؟ کوردایەتییش، باشترین مورتەزیقەی ئەم فاشیزمە ئەردۆغانیی و ئیخوانییەیە. ئەو تورکیاچییەتییەی کوردایەتیی دەیکات، ئەو خیانەت و خۆفرۆشییەی کوردایەتیی بۆ ناسیۆنالیزمی تورکیی و بۆ ناسیۆنالیزمە دینییەکەی ئەردۆغان دەیکات، لە مێژووی هەموو گەلی کورددا، قەبارە و چەندایەتیی هیچ جۆرە نۆکەرایەتییەکی پێناگات و ریکۆردی هەموو خیانەتەکانی شکاندووە.

تەکفیری عەراقچییەکان: درێژەدان بە دزییەکانی کوردایەتیی

بەشی سێیەم:-

لە بەشی یەکەم و دووەمدا، باسی ئەو جوێنە ئایدیۆلۆژیی و تەخوینکردنانەمان کرد کە بەیەکانی (بەگەڵەکانی) کوردایەتیی، نەیارەکانی خۆیانی پێ تەخوین دەکەن. عەراقچیی و کانتۆنچیی، یەکێکە لەهەرە جوێنە بازاڕییەکانی کوردایەتیی و تەعبیر لە ئاست نزمیی سیاسیی و هەزیلیی فیکریی ئەم خەراباتە سیاسییە فاشیلە دەکات. لەم بەشەدا، کار لەسەر ئەوە دەکەین کە تەنیا میکانیزمی عەقڵانیی، واقیعییەتی سیاسیی و ئابووریی، ئەوەیە کە ئەم مەلەفی دزییە دەیان میلیارد دۆلارییە لەدەست ئەم مافیایانەی کوردایەتیی دەربهێنرێت(لای کەم دەسەڵاتی رەهایان بەسەریدا نەبێت). پێش ئەوەی هەر هەنگاوێکی کرداریی بنرێت، لەباری سیاسیی و فیکرییەوە دەبێ فەشەلی ناسیۆنالیزمی کوردیی، رابگەیەنین. دەبێ لە مەغزا سیاسییەکانی کوردایەتیی، لە فیکری سیاسیی ئەم ناسیۆنالیزمە تاڵانیی و چەتەگەرییە بدرێ و ئەجەندا ئایدیۆلۆژیی، طائیفیی و ئابوورییەکانی بەیان بکرێت. بۆ ریسواکردنی کوردایەتیی و کارتەکانی، فشاری جەماوەریی و رای گشتیی، بە سەر مەلەفی نەوت، زیاتر و زیاتر دەبێت.

کۆمەڵێ بۆچوونی جیاواز، بۆ چارەسەری کێشە سیاسییەکانی کوردستان هەن. هەندێ لە ئیسلامییەکان (بەتایبەتیی یەکگرتوو)، باڵی کەدراوی

ناوەند، هەندێ لە فیگەرەکانی کوردایەتیی لەناو یەکێتیی(مەلا بەختیار، نەجمەدین کەریم و قوباد تاڵەبانیی…تاد) هەروەها هەندێک لە نەتەوەییە نەژادییەکانی گۆڕان، ک□ نە یەکێتییەکانی ناو گۆڕان، ئەوانەی لوقاحی ناسیۆنالیزمی نەژادیی و دەوڵەتی کوردیی، بەری نەداون، ئەمانە هەموویان (لە هەموو حیزبەکان)، ئاو لە ئاشی دەوڵەتە کوردییە تا□□انییەکە دەکەن. بەهۆی رانتی نەوتەوە بێت، یان بەهۆی حەماقەتی سیاسیی و فیکرییەوە بێت، هێشتا ئومێدیان بەوە هەیە کە بە ریفۆڕمەکانی! بارزانیی، بە ریتۆریکەکانی م□□ی تاڵەبانیی و باڵەکانی یەکێتیی، بە غەزەلی قەومچەوییەکانی گۆڕان، بە درۆی تاجیرەکانی کوردایەتیی، کوردستان بەرەو دەوڵەتبوون سەر ه□□□د□گرێ. لە دوا مەنزڵیشدا، بە کوردستانی سەربەخۆ(سەرب□ ئەردۆغان) دەگەین.

لێرە و لەوێش، هەندێ دەنگی چەپ لە کۆمۆنیستە جۆراوجۆرەکان، ئەوانەی بە خەباتی چینایەتیی شاگەشکەن و بە ریتۆریکی ئایدیۆلۆژیی پێیانوایە برینەکە لە جێگایەکی تردایە،ئەم زامەی ویلایەتە رەیعییە مورتەزیقەکە، زامێکی بچووکە و بەشێکە لە برینێکی گەورەتری جیهانیی (سیستەمی سەرمایەداریی!) و دەبێ لەسەری سەرەوە چاک بکرێت. ئەمە ئەگەر یەک لەهەزاریشی راست بێت، بەڵام جەهلێکی عەقائیدیی زۆر بێوێنەیە کە لەسەر شیعارات و خورافیاتی ئایدیۆلۆژیی، خەڵک بە ئومێدی ئاڵوگۆڕی ریشەیی، بجەهلێنرێن. لەسەر ئەرضی واقیع، ئەم وڕێنە ئایدیۆلۆژییانە، قسەی هەرزانن و هیچ رێگە چارەیەکی عەقڵانیی و ئاڵتەرناتیڤێکی واقیعییان پێ نییە و بگرە سەرەنجامیش، جۆرێکە لە خۆشخزمەتیی بە مافیاکانی کوردایەتیی و دەوڵەتە کوردییەکە. بە کورتیی، هەردوو پرۆژەی { ئیسلامیی (سەلەفیزم و ئیخوانیزم) و کۆمۆنیستیی}، لە سێ چوار دەیەی رابڕدوودا، جگە لە خورافاتی ئایدیۆلۆژیی، وەیلاتی سیاسیی و کۆمەڵایەتیی، خەساندنی گەنجی کورد، بێئومێدیی و بێئاسۆیی زیاتر، موناجاتی دینیی و لێنینی، شتێکی تریان بەرھەم نەهێناوە.

هاوکات، ئەو شەرم و ترسنۆکییەی گۆڕان و بەشێکی بەرچاو لەسەرکردە کۆنەکانیان کە تائێستا تەجاوزی حەقامەتی ناسیۆنالیزم و کوردایەتییان نەکردووە، بەشێکی گەورەی ئەم دوومەڵە پڕ لە کێمەیە کە لەجەستەی ئابووریی سیاسیی کوردستان و مەلەفی نەوتدا، بەردەوام دەئاوسێ و هێشتا نەتەقیوە. قسەی بۆش و هەرزانی عێراقچیی و جوێنی کانتۆنچیی، بەوە خاڵیی دەکرێتەوە کە بە بەرنامەوە، بە پرۆژەوە، بە فیکری سیاسیی و بە روئیای شەفافەوە، دژایەتیی ئەم

ئیستیحمارییانەی کوردایەتیی بکرێت. پێش هەموو شتێ دەبێ له تەخوینەکانی سەرانی کوردایەتیی و مێدیا ڕانتخۆرەکەی نەترسین. سەرومڕ، پرۆژەکانی کوردایەتیی، ناو□□ک□کەی ئەوەیە کە کوردستانی ئێستای عێراق، بکرێ بە کۆڵۆنیالیزەی دەوڵەتی تورکیا، بۆ ئەوەیە کە ویلایەتی موصڵ لە خەونی چۆلەکەی ئەردۆغاندا، بە تورکیاوە بلکێندرێتەوە(to be annexed)، والییەکی مورتەزیقەی کورد نەژادی هەبێت و بە پارەی نەوت و غازی کوردستان، شەڕی پەکەکە و کوردەکانی سوریا بکات، لای کەم لەباری سیاسییەوە، دژایەتییان بکات.

ئەم شەڕە، شەڕی فیکرە. شەڕی فیکری سیاسییە، شەڕی روئیە، روئیا و دونیابینیی سیاسییه، شەڕی ئەوانەیە کە جورئەتی فیکرییان هەیە و سڵ لە هیچ تەخوین و تەحقیرکردنێکی کوردایەتییە نەژادییەکە ناکەنەوە. بۆ ئەوەی ئەمە بکەی، دەبێ هەموو پۆغڵەواتێکی نەژادیی و طائیفییت لەخۆت تەکاندبێ. ئەوکات، تێدەگەیت کە حەنان فەتلاویی، وەفیق سامەڕائیی، عەبادیی و مالیکیی، دوژمنی گەلی کوردستان و دۆزە سیاسییەکەی نیین، ئەوەندەی مافیاکان و رائیدە دزەکانی کوردایەتیی، دوژمنی ئاییندەی سیاسیی گەلی کورد، دوژمنی ئابووریی کوردستان و دوژمنی پارچەکانی تری کوردستانن. ئەو عەرەبە عێراقییانە، ئەگەر خاوەنی گوتاری ناسیۆنالیزمی عێراقیی بن، یان طائیفییبوون، مۆتیقی سیاسییان بێت، هێشتا بەهەزاران جار لە ناسیۆنالیزمە تورکیی ، فاشیزمە ئەردۆغانییەکە و مورتەزیقەکەیان(کوردایەتیی) باشتر، ئینسانییتر و عەقڵانییتر لە کێشەی سیاسیی کورد، دەڕوانن. لای کەم لە جوغزی ئابوورییەوە، ئابووریی کوردستان، ت□□ان و هەڕاج ناکەن و پارەکەیشی بە دەوڵەتێکی فاشیستی ئیخوانیی-کەمالیستیی وەکو تورکیا، نادەن.

بەعەقڵی کام گەلحۆی سیاسیی سەر ئەم زەمینەدا دەچێت کە تۆ لەڕووی جیۆپۆلەتیك، دەستور و قانونە نێودەوڵەتییەکانیشەوە بەشێك لە عێراق بیت، کاتێك بتەوێت بگەڕێیتەوە بۆ پایتەختەکەی و مامەڵە لەگەڵ حکومەتی عەبادیی و ئەندام پارلمانەکانی وەکو فەتلاوییدا بکەیت، خیانەت بێت، بەڵام کۆنتراکتی ت□□انیی دەیان ساڵە(پەنجا ساڵ) لەگەڵ دەوڵەتێکی فاشیستی وەکو تورکیا ، منداڵکوژێکی وەکو ئەردۆغاندا بکەیت و نەوتی خەڵکی کوردستانیان ڕادەست بکەیت، ئەمە بە خەباتکردن بۆ دەوڵەتی کوردیی! و بە نیشتیمانپەروەریی لەبازاڕی پڕ لە حەماقەتی کوردایەتییدا، ویقاری هەبێت! لە واقیعدا، ئەم هەموو تەکفیرکردنەی نەیارەکانی کوردایەتیی، بە ناوی عێراقچیی و کانتۆنچییەوە، تەنیا مەبەست ئەوەیە کە دزییەکان و بیزنسە

چەتەگەرییەکانی کوردایەتیی، درێژە بکێشێت.

نەفامیی سیاسیی بگاتە ئەو ئاستەی کە پێتوابێت، ئەوەی تورکیاچییەتیی و ئەردۆغانچییەتی بکات، ئەوە لە بەرژەوەندیی گەلی کوردە و ئەوەی خەڵکی تر دەیکەن بریتییە لە خیانەتی عوظما و فرۆشتنی نیشتمان. راستییەکەی کوردایەتیی حەقیقیی(بۆ موزەیەف و بۆ ئۆریجناڵەوە، بۆ ماڵی بارزانیی و تاڵەبانییەوە، بۆ ناوەندی بڕیار و ناسیۆنالیستەکانی گۆڕانەوە)، رێک ئەوەیە کە رائیدەکان و رانتخۆرەکانی دەوڵەتی کوردیی، بانگەوازی ئابووریی سەربەخۆ دەکەن و صەدان میلیارد دۆلار لە داهاتی نیشتمانیی دەدزن. ئەمە بۆ ئەو کوردە نەژادپەرست و ناسیۆنالیزمی دیاسپۆرایەش دروستە کە دژایەتیی هەموو حیزبەکان دەکەن، بەڵام یەک ستراتیژی ئەحمەقانەی نەژادیی بەوانیانەوە دەبەستێتەوە کە با کورد! خۆی خاوەنی نەوت و پارەکە بێت، نەک عەرەبی پێ پەتیی(بۆ بیرکردنەوەی نەژادپەرستە راسیست و فاشیستەکانی کورد، عەرەب پێ پەتییە و کوردیش، لەوەتەی دوو گوێچکەی رووەوە، بەکەڵاشی هەورامییەوە، بەربەووەتەوە). بۆ مەنتاڵیتیی فاشیزمی کوردایەتیی، گرینگ ئەوەیە کورد بیدزێ، نەک عەرەبی شیعە، بیدزێ!

ئەوە مالیکیی و عەبادیی نیین کە بودجە و موچەی هەرێمی کوردستانیان بڕی. ئەوە ناسیۆنالیزمی دەوڵەتە کوردییەکەیە کە بودجە و موچەی خەڵکی کوردستانی بڕی. راستییەکەی شەخصی ئەمەش لەجێگەی مالیکیی و عەبادیی بووینایە، هەر هەمان کارمان دەکرد، چونکە ئەوەی ئەوان کردوویانە، بە پێی دەستور جوڵاونەتەوە و دەستوریش رێگە نادات، کۆمەڵێ میلیشیای کوردایەتیی، دەست بەسەر سامانی نیشتمانیی بەشێک لە وڵاتدا بگرن و بیدزن. راستە بڕینی موچە، جەریمەیەکی زۆر گەورەیە، بەڵام جەریمەی گەورەتر، دزینی صەدان ملیارد دۆلار نەوتی کوردستانە و پارەکەیشی دیار نییە و موچەکەیش نادەن. جەریمەی گەورە ئەوەیە کە تۆ جاشییەتیی و مورتەزیقەیی بۆ تورکیا بکەیت و دژی وڵاتەکەی خۆت(عێراق و کوردستانی عێراق)، خیانەت بکەیت.

قەذافیی، بەو شێتەڵۆکییەوە، پێیوابوو هەر وڵاتێ ناسیۆنالیزم، مەغزو بەرنامەی بێت، خەرابات چاوەڕێیەتی. عوظەماکانی کوردایەتیی و نوخبە رانتخۆرەکانی، پاش ئەم هەموو کاولکارییەی ناسیۆنالیزمی کوردیی، هێشتا دەڵێن، بەرەو ئابووریی سەربەخۆ و بەرەو کوردستانی سەر بەر ئەردۆغان، هەنگاو دەنێین. راستییەکەی بەرەو مورتەزیقەیی زیاتر و بەرەو خەراباتی زۆرتر دەڕۆین. ئەگەر بە دیدەکەی

“چۆمسکی”ش بێت، ناسیۆنالیزمی کوردیی، رێگەیەکە بۆ سەرکوتی سیاسیی و ئەم هەموو تێرۆرە سیاسیی و برسییکردنە بە ئەنقەستە، لە خودی دی ئێن ئەیDNA کوردایەتییدا هەیە. ئەگەریش بە دیدی ساتیرنووس، کارل کراوس، وەریبگرین، ئەوە ناسیۆنالیزم، ئەو حەنان و خۆشەویستییەیە کە کەروگاکان، ئەحمەقەکان، نەفامەکان(بە تەرجەمەی حەرفیی، مێشک قوفڵدراوەکان- blockhead)، مۆب و بەڵتەجییەکانی کوردایەتیی بە نیشتمانێکی دزراوەوە د□ بەستنەوە.

لەم نیشتمانە دزراو و تاڵانکراوەدا، ماوەیەکی زۆر خەڵکیان تەکفیر دەکرد بەوەی هەرکەسێ نەڵی مالیکیی موچەی بڕیوە، ئەوە شەریکە لەو تاوانی موچەبڕینەدا. نزیکەی دوو ساڵ، ئیستیحماری کوردایەتیی بە خەستیی کاری کرد و دەیان ئەکادیمیست، نووسەر و نوخبەی سیاسیی و کولتووریی، میدیای بەتاڵی ئەهلیی و نوخبە دەرەجەدارەکانی کورد، وەکو قازوقوڵینگ، قیڕەقیڕەکانی کوردایەتییان، دووبارە دەکردەوە. ئەم بەڵتەجییانەی کوردایەتیی، دەیانەوێ، پتر لە یەک میلیۆن بەرمیل نەوتی کوردستان (بە کەرکوکیشەوە) رۆژانە بفرۆشن، هێشتاش لە بەغدادەوە، لە نەوتی بەصرە و عەممارەوە، بودجەی کوردستان بنێردرێت. ئەمە لە حەماقەت و ئیستیحماری کوردایەتییدا نەبێت، لەهیچ جەهلستان و مۆبستانێکدا(وڵاتی مۆبەکان) جێگەی نا بێتەوە.

مەسەلەی نەوتی کەرکوك کە بەیەکانی کوردایەتیی بۆ خەلیفە ئەردۆغانی دەنێرن، یان بە تانکەر بە ئێرانی دەفرۆشن، سەری هەموو کێشە ئابورییەکانی هەرێمی کوردستانی عێراقە. عەبادیی و مالیکییش چەندین جار و لە چەندین شوێن و چاوپێکەوتندا، بە ئاشکرا و ڕاشکاوانە وتوویانە هەرکاتێك نەوتی کوردستان بە گشتیی و کەرکوک بەتایبەتیی، خرانەوە ژێر کۆنترۆڵ و چاودێرییکردنی حکومەتی فیدراڵەوە، ئەوسا ئەوان ئامادەن موچە و بودجەی خەڵك و فەرمانبەرانی کوردستان بنێرن. بێگومان دز و مافیاکانی کوردایەتیی، بەهیچ شێوەیەك ئامادەنین ئەم نەوتە رادەستی حکومەتی عێراق بکەنەوە، چونکە سەرچاوەی هەموو غەزوبەزەکانی کوردایەتیی لەئێستادا، بریتییە لەم نەوتە. کوردایەتیی، بنەماڵەکانیان و مافیاکانیان، بەم نەوتفرۆشییە قاچاغە، دەیانەوێ دەسەڵات و پارەیان لەدەستدا بمێنێتەوە و درێژە بە فاشیزمی کوردایەتیی بدەن.

لەسەروو هەمووشیانەوە مەندوبەکەی کوردایەتیی (نەجمەدین کەریم)، ئەم پیاوە، بووە بە مافیایەکی گەورە، دەستی لەگەڵ موئەسەسەی کوردایەتیی و تورکیادا تێکەڵکردووە و نەوتی کەرکوک، تاڵان دەکات. بەهەموو شێوەیەك شەڕی ئەوە دەکات کە نەوتی کەرکوك نەچێتەوە

ژێردەسەڵاتی دەوڵەتی عێراق، چونکە ئەم موفتییەی دەوڵەتی کوردیی و ئەم موفتییەی فاشیزمی کوردایەتیی، ئەم رائیدە قانیع و تابیعە، لەئێستادا، مانگانە دەیان ملیۆن دۆلار لە بەخشیشی تاڵانیی نەوتی پێدەدرێت، بەڵام ئەم چەتەگەرییەی پارتیی و نەجمەدین کەریم بۆ نەوتی کەرکوکەوە دەیکەن، بۆ بەبە موبارەکە و شەریکایەتیی ماڵەی(تاڵەبانیی+ ئیبراهیم ئەحمەد) بەعەقڵی ماسیشدا ناچێت. راستە، پارتیی و نەجمەدین کەریم، تەنفیذی نەوت دزیینەکە بۆ سکەیەی گەورە دەکەن، بەڵام شەرعییەتەکەیشی لە ماڵەی تاڵەبانیی و ئەحمەدەوە وەرگیراوە و ئەوانیش شەریکە دزن.

بەهەرێمکردنی (کەرکوك و سلێمانیی): پرۆژەی نیشتمانسازیی نەك نەتەوەسازیی
بەشی چوارەم و کۆتایی

کورتەیەکی ثیۆری

بابەتی ناسیۆنالیزم و پاتریۆتیزم(نیشتمانییبوون)، کێڵگەیەکی فراوانە و رەهەندی جیاواز و ئاقاری فرە مەودای هەیە. زۆر لە سکۆلارەکان و توێژەرەوەکانی ئەم دوو رەهەندە، جیاوازییەکانی نێوان ئەم دوو پارادایمە ئایدیۆلۆژیی و سیاسییە، ئەوەندە بەهەند وەرناگرن. دیارە بەشێکی بەرچاویش جیاوازییەکانیان بەر رووناکیی داوە. نە بۆ تێڕوانینی ئەو سکۆلار و موفەکیرانەی هەردووکیان رەت دەکەنەوە، نە بۆ تێڕوانینی ئەوانەی فەضیلەتی ئەمیان بەسەر ئەویاندا دەدەن، ئێمە دەمانەوە لەسەر ئەرضی واقیعی سیاسیی کوردستان و عێراقدا، بزانین کامیان گونجاوتر، پراکتیکیتر و عەقڵانییترە؟

بەرلەوەی بچینە سەر ڕاڤەکردنی لایەنی “ثیۆری”ی ئەم چەمکە (ناسیۆنالیزم)، چاوێك لەمێژووی سیاسی کورد و ئەحفادەکانی بکەن، بەدرێژایی مێژووی حەفتا ساڵ، سەرکردە و قوطبە حیزبییە و بنەماڵەییەکانی کورد، شەو و ئاشوبیان لەسەر ئەوە بووە کە بەیەکتریان گوتووە، تۆ نەتەوەیی(ناسیۆنالیست) نیت و من لە تۆ ناسیۆنالیستترم. یەکێتیی، دروشمێکی هەبوو لە هەشتاکاندا، لەکدا لەکدا دەیگوتەوە(جارێکیتر ناهێڵێن کەس بازرگانیی بە مەسەلەی کوردەوە بکات)، قەشمەچییەکانی ناو یەکێتییش کردبوویان بە نوکتە و دەیانگوت(جگە لە خۆمان). ئێستا ئەو یەکێتییە، خۆی بەدەستی سێ و چوار، لای پارتیی بووە بە دەڵاڵی ئەم بازرگانییکردنە بە مەسەلەی کوردەوە. جا ئەم بازرگانییکردنە لە رابردوودا، لە نێوان جەلالیی و

مەلاییدا، لەنێوان یەکێتیی و پارتییدا، دروست، کوردایەتیی و ناسیۆنالیزمی نەژادیی کوردییە.

مر□ق کە تەماشای ئەم خەرابات، پۆغڵەوات و مەهزەلە سیاسییەی کوردایەتیی دەکات، تەماشای ئەو مێژووە سیاسییە پڕ لە غەوغایە دەکات کە ناوی لێنراوە (شۆڕشی کورد) تووشی ئێڵنجدان دەبێتەوە. بەدیدی ئێمە ئەوەی ناوی لێنراوە شۆڕشی کورد، جگە لە دروستکردنی میلیشیای ئەم بنەماڵە و ئەو بنەماڵە، جگە لە تێرۆر و کوشتنی یەکتر، جگە لە چەتەگەرییەکی پارتیزانیی، شتێکی تر نەبووە. هۆکاری ئەم هەموو شەڕە ناوخۆیی و یەکترگەوزاندنانەش، بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە قوطبە جۆراوجۆرەکانی کوردایەتیی، سەری یەکتریان بەناوی ئەصیڵ و موزەیەفەوە، پاندەکردەوە.

لێکدانەوە سەرەتاییەکانی ژەنەراڵی فڕانسیی، دی گۆل، بۆ ئەو نەژادییە کوردانەی لە ناسیۆنالیزمدا، خوساونەتەوە، بەکەڵک دێت. بەباوەڕی ئەو، ناسیۆنالیزم ئەوەیە پێش هەموو شتێ رقت لە نەتەوە، نەژاد و کولتووری گەلانی تر ببێتەوە و نەژادەکەی خۆت، نەتەوەکەی خۆیشت، زۆر بە قودسییەت وەربگریت. هەروەها پێیوایە پاتریۆتیزم ئەوەیە کە پێش هەموو شتێ، نیشتمانی خۆت خۆشبوێ، پێش ئەوەی نیشتمانی ترت خۆشبوێت. ئێستا ناسیۆنالیزمی نەژادیی کوردیی و ئیستیحمارییەکانی کوردایەتیی، رێک ئەو لێکدانەوەیە جێکەوت دەکەن کە رقیان لە زمان، کولتوور و نەژادەکانی ترە(عەرەب، تورک و فارس)، دیارە بە ئیستیثنای ئەم دۆخەی کوردایەتیی کە غەزەلی سیاسیی و ئایدیۆلۆژیی و شەراکەتی بیزنس لەگەڵ ناسیۆنالیزمی دینیی- تورکیی- ئەردۆغانییدا دەکات.

هاوکات، لەباری فیکریی و سیاسییەوە، ناسیۆنالیزم وەدەرنەرە(exclusive) و پاتریۆتیزم لەخۆگرە (Inclusive). هەندێک سکۆلاری کورد کە مەغزیان نەژادییە و تێفیکرینیان راسیستانە و فاشیانەیە بەرامبەر نەژاد و نەتەوەکانی تر، پەنا بۆ غەزەلە فیکرییەکانی بێنەدیکت ئەندەرسن دەبەن، گوایە ناسیۆنالیزمی مەدەنیی(سیڤیک)، یان ئەوەی بە ناسیۆنالیزمی لیبڕال ناسراوە، ئال□ت□رناتیڤێکی ئایدیۆلۆژیی باشە بۆ ئەوەی پارادایم و کۆپییەکانی تری ناسیۆنالیزم لەخۆمان بتەکێنین و ناسیۆنالیزمی مەدەنیی، تەعمیم بکەین. راستییەکەی ناسیۆنالیزم، میلیتانتیی و چەتەگەریی بێت وەکو کوردایەتیی، مەدەنیی و لیبراڵیی بێت وەکو ناسیۆنالیزمی رۆژئاوایی، فاشیست و شۆڤینیی بێت وەکو ناسیۆنالیزمی تورکیی و عەرەبیی، یان پانهەرێمیی و پاند□□تیی بێت وەکو پانئێرانیی و

پانئەمەریکایی، هەموویان لەیەک سەرچاوەی ئایدیۆلۆژییەوە، تەڕەشوع وەردەگرن و هەموویشیان کەم تا زۆر (بە مەدەنییەکەیشەوە) بەرەو هەڵاواردنی راسیستانە دەچن و سەرەکیان لە دەڵەی فاشیزمەوە، دەردەهێنن.

سەرەڕای دەردەداریی پاتریۆتیزمیش، بەڵام لای کەم پۆزەتیڤیزمی ئەوەی تێدایە کە بەشوێن چێکردنی نیشتمانەوەیە لەسەر بناغەی هاووڵاتیبوون، نەک نەژادیی، طائیفیی و نەتەوەیی ...تاد. کورد لە قۆناغی سیاسیی خۆی دواکەوتووە و ناتوانە و عەقڵانییش نییە بیر لە نەتەوەی پوخت، پاک و بێگەردی کورد بکاتەوە. بە پێچەوانەوە، پێویستە بیر لە دروستکردنی نەتەوەیەکی نیشتمانیی نەک نەژادیی بکاتەوە. تەنانەت مافی چارەی خۆنووسی نیشتمانییش (نەک نەتەوەیی){ National Self-determination } پێش ئەوەی فەضیڵەتی ناسیۆنالیزم بێت، عەدالەتی سیاسیی، کۆمەڵایەتیی و نیشتمانسازییە. ئەوەی بە مەیل و بەرژەوەندیی میللییش (affinity) ناوی دەرکردووە، جۆرێکە لە خورافاتی ناسیۆنالیزمی نەژادیی و نموونەی ئەو تاڵانوبڕۆیەی بە ئابووریی کوردستانەوە دەکرێ و مافیاکانی کوردایەتیی، سەرپەرشتیی دەکەن، ئەم بەرژەوەندییە نا نیشتمانییە، پشتڕاست دەکاتەوە.

پاتریۆتیزم، هەر هیچ نەبێ پێکەوەگرێدانێکی کۆلیکتیڤ و ناسنامەیەکی هاوبەش بە مرۆڤەکانی ئەو نیشتمانە دەبەخشێ کە لای کەم وەلائی سیاسیی، کۆمەڵایەتیی و مرۆییان بۆی هەبێت و لەکاتی شەڕدا، داکۆکیی لە خاک و نیشتمان بکەن. ئەوەی زۆرینەی رەهای گەنجانی کوردستان، وەلائێکیان بۆ ئەو کوردستانە دزراوە نەماوە، بەهۆی فەشەلی سیاسیی، ئابووریی و ئایدیۆلۆژیی فاشیزمی کوردایەتیی و ناسیۆنالیزمە چەتەگەرییەکەی حکومەتی هەرێم و پارتیی و یەکێتییەوەیە. هەرێمی کوردستان و کەرکوک، پێویستی بەو عەدالەتە کۆمەڵایەتییەیە، بەتایبەت ئەو عەدالەتە ئابوورییەیەی کە پسپۆر لەناسیۆنالیزم و فەلسەفەی سیاسییدا (کۆکچۆر تان Kok- Chor Tan) لە کۆزمۆپۆلیتانیزم و پاتریۆتیزمدا Cosmopolitanism and Patriotism باسیدەکات و پێیوایە تاکی کۆمەڵگە لە سامانی نیشتمانییدا، پێویستە ئەو مافە ئابوورییانەی بە عەدالەتەوە هەبێت.

هەمان تێڕوانین، جۆن راوڵز John Rawls فەیلەسوفی سیاسیی و ئەخلاق، بەجۆرێکی تر باسیدەکات و پێیوایە " عەدالەت، ستراکتەری سەرەکیی کۆمەڵگەیە". ئەو زیاتر دەڕوات و دەڕێ" ئەو رێگەیەیە کە

ئینستیتیوتە کۆمەڵایەتییە سەرەکییەکان، مافە بنەڕەتییەکان و ئەرکەکان، لە سامانی نیشتمانیی، بەسەر تەواوی جقاکدا، بە عەدالەتیی تەخشان دەکەن. لە کاتی قەیرانەکانیشدا، هەموو کۆمەڵگە وەکو یەک موستەفید و زیانمەند دەبن لە گەشە یان کورتهـێنانی سامانی نیشتمانییدا!"** ئەم عەدالەتە کۆمەڵایەتییە، لەخەونیش خەونترە ئەگەر بتەوێ لەسایەی فاشیزمی کوردایەتیی و ناسیۆنالیزمە مورتەزیقەکەی کوردایەتییەوە، بەدیبێت. ئورویڵ لە مەزرای ئاژەڵاندا، پێیوایە کە ناسیۆنالیزم یەکێکە لە خراپترین دوژمنەکانی ئاشتیی، لە راستییدا بۆ هەلومەرجی کوردستان، ئەم کوردایەتییە وەکو ف□رژنێکی ناسیۆنالیزم، خراپترین دوژمنی عەدالەتی کۆمەڵایەتییە و تا ئەم مەلەفی نەوت و غازەیشیان لێ نەسەندرێتەوە، هەرگیز لای کەمی عەدالەتی کۆمەڵایەتیی و ئاشتەوایی، بەخەونیش نابینرێت.

بە پاتریۆتیزم نەک بە ناسیۆنالیزم

ئەم دۆخە تادێت وێرانتر دەبێت، ڕۆژگارێکی سەخت و دژوارتر چاوەڕێی کۆمەڵگەکەمان دەکات! خەڵک پڕبووە، گەنجانی کوردستان، بورکانێک تۆڵە و سڕینەوەی ئەم مافیایانە لە سەریاندایە. ئەو فاشیزمە ئابوورییەی کوردایەتیی دەبینن کە چۆن کوڕ و کوڕەزاکانی رائیدەکانی کوردایەتیی و مافیاکانی نەوت، چۆن دەیان میلیۆن دۆلار لە قومارخانەکان، تیاترۆخانەکان و شوێنە گەشتیارییەکانی دونیادا خەرج دەکەن؟ کەچیی دەیان هەزار گەنجی کوردستان، توانای دەعوەتی قاوەخواردنەوەیەکی برادەرەکانی خۆیان نییە. پارتیی و مال□ی بارزانییش، ناتوانن دەستبەرداری ئەو پەنجا سال□ ک□نتراکتەی نێوان خۆیان و میتی تورکیا ببن. ئەوەتا بەناوی کوردایەتییەوە، چەندین نووسەر و سیاسییان لە حیزبەکانی تر، بە پرۆسێسی ئیستیحماریی و رانتخۆرییدا بردووە و دەیانەوێ نەوتی کوردستان، هەر خۆیان تال□انیی و چەتەگەریی پێوە بکەن. ئەم ئیستیحمارییانە درێژە بکێشێ، کوردستان تا دێت زیاتر تال□ان دەکرێ و نەوتەکەی زیاتر دەدزرێ. رۆژ بە رۆژیش، فاشیزمی کوردایەتیی و مافیاکانی کوردایەتیی، رووی رەشی خۆیان رەشتر و قەترانییتر دەکەن.

ئێمە، باشترین میکانیزم بۆ تەحەداکردنی پرۆژ□ د□ژ□خییەکانی ئەردۆغان و کوردایەتیی، بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی تێکەڵەی ناسیۆنالیزمە طائیفیی و دینییەکەی ئەردۆغان و بارزانیی، بۆ دژایەتیی (فاشیزمی تورکیی + فاشیزمی کوردایەتیی)، ئەوەیە کە بەپێی توانا سیاسەتێکی ع□قل□انیی بکرێ و ئەوەندەی دەکرێ و ئیمکان

هەیە، مەلەفی نەوت و ئابووریی، لەدەست ئەم مورتەزیقانەی کوردایەتیی دەربهێنرێت. دەکرێ کەرکوک و سلێمانییان، لە رێگەی بێ هەرێمکردنەوە، لە رێگەی مامەڵەکردنی راستەوخۆ بە بەغدادەوە، لە رێگەی هەڵوەشاندنەوەی سەرلەبەری کەلاوەکانی کوردایەتیی(پارلمان و حکومەتی هەرێم)، لە سەرووی هەمووشیانەوە، کۆشکی والیی(سەرۆکایەتیی هەرێم)، بۆ ئەبەد هەڵبوەشێنرێنەوە و هەر شارێ و بە جودا، مامەڵە بکات و فیدراڵیزمی پارێزگاکان، جێگەی فیدراڵیزمی کوردایەتییە مورتەزیقەکە بگرێتەوە.

گەر جورئەتی ئەوەمان هەبێت، کەرکوك و سلێمانیی لەم ئیستیحمارە داببڕین، بێگومان دابڕین لەڕووی سیاسیی و ئابوورییەوە بەپلەی یەکەم، لەڕووی جیۆگرافییشەوە بەپلەی دووەم، ئەوە هەموو ئەو بانگەشە پووچانەی کوردایەتیی کە هەموویان کۆکن لەسەر بەتاڵانبردنی داهاتی نیشتیمانیی، لەسەر ئەرضی واقیع و عەقڵانییەتی سیاسیی، یەک بەدوای یەکدا دەتەقن. ئێمە، ئەم بێهەرێمکردنە بە گونجاوترین و باشترین میکانیزم دەزانین. پێمانوایە، ئەگەر ئەمە نەکرێت، تەقینەوەی عەشوائیی روو دەدات و بەکەسیش کۆنترۆڵ ناکرێت. ئەگەر کردەیەکی فیعلیی پێویست بێت لەئێستادا ئەوە بە دوودڵیی بریتییە لە دابڕاندنی کەرکوك و سلێمانیی لەم ویلایەتە پرۆکسییەی سەر بە تورکیا، گەرنا هەموو نمایشە جێنتڵمانییەکانی کوردایەتیی، زیاتر بەرەو چارەنووسی نادیارمان دەبات. پێشئەوەی ئەم هەیەجانە توڕەییەی گەنجانی کوردستان بە عەشوائیی بتەقێتەوە، ماڵە تاڵەبانیی و باڵەکانی یەکێتیی، دەبێ چارەنووسی دیکتاتۆر و میلیاردێرە سیاسییە ملهوڕەکانی دونیایان لەبەرچاو بێت و خۆیان نەخەنە بەر غەضەبی جەماوەرییەوە.

کە دەڵێین (کەرکوك و سلێمانیی) بکرێنە هەرێم و لە ویلاتەکەی کوردایەتیی داببڕێندرێن، ئەوە بێگومان سەرەتا دەبێت ئەم مافیا ئەفەندییەی دەوڵەتی کوردیی (نەجمەدین کەریم) دوور بخرێتەوە و بنێردرێتەوە بۆ ئۆرشەلیمی کوردایەتیی. دەبێت ئەو خەڵکەی نێو حیزبەکەی کە دژ بەم تاڵانیی و بردە و بڕییەی داهاتی نیشتمانیین جورئەتی ئەوە بکەن و ئەم مەسەلەیە روو بە رای گشتیی بخەنە بەرباس کە بۆچی ئەم مافیایەی نەوت، هێندە لەئاست ئەم هەموو تاڵانییەی نەوتی کەرکوك بێدەنگە و هیچ ناڵێت؟ ئەگەر شتێکیش بڵێت تەنیا و تەنیا بەرگرییکردنە لەو هەموو دزیی و شەوکوتییە!

دەبێت خەڵکی کوردستان بە گشتیی و بەتایبەت خەڵکی کەرکوك سەرنج

بدەن کە گوتاری نەجمەدین کەریم لەسەرەتادا گوتارێك بوو، تەنانەت دژی پارتیی و خودی بارزانییش بوو، ئەمە زۆر بە روونی لە میدیاکانەوە دەرك پێدەکرا، ئەم پیاوە بۆچی لەپڕێکدا بێدەنگ و خەسیو دانیشت و ئێستایشی پێوەبێت ورتە و ئەلفاظێکی لێوەنایەت دژ بەو هەمووە تاڵانییەی کە بەنەوتی ئەو شارەوە دەکرێت؟ بێگومان روونە بۆ قسە ناکات و هیچ نالێت، راستییەکەی هەر ئەوەیە ئەم پیاوە بۆخۆی لە ئێستادا بەشێکی گەورەیە لەو سیستەمە عوصابیی و بەڵتەجییەی دزەکانی کوردایەتیی کە نەوتی کەرکوک و کوردستان، دەدزن.

تاڵەبانیی، وێڕای ئەوەی هۆکارێکی سەرەکییە لە قەدوباڵا پێکردنی ئەم عەنتەرییاتە سیاسیی و ئابوورییەی پارتیی بەسەر خەڵکی کوردستان و تەواوی حیزبەکاندا، بەڵام باشترین و عەقڵانییترین کارێکی کردبێ ئەوە بوو کە داوای فیدراڵیی پارێزگاکانی عێراقی کرد. سلێمانیی و کەرکوک، بۆ ئەوەی لە هەیمەنەی مافیاکانی کوردایەتیی، بێنە دەرەوە، پێویستە هەر شارە و لەئاستی خۆیەوە، بە فشاری جەماوەریی بۆ سەر یەکێتیی و گۆڕان، هەوڵبدرێت ئەم فۆبیایەی لە کوردایەتیی و لە حکومەتی وەهمیی هەرێم و سەرۆکایەتیی فاشیلی هەرێم...تاد، هەیە، بڕەوێنرێتەوە.

دەکرێ بناغەی نیشتمان لە سلێمانیی، گەرمیان و کەرکوکەوە دابنرێ و لە ئایندەی نزیک یان دووریشدا، بۆ هەولێریش بگات. هەڵوەشاندنەوەی یەکجاریی حکومەتی دزەکانی هەرێم و پارلمانی ئەتککراو، مامەڵەکردن لەگەڵ دەوڵەتی فیدراڵیی عێراق و بەهەرێمکردن(بەکانتۆنکردن)ی سلێمانیی و کەرکوک، دوا کارتی عەقڵانیی و واقیعییە کە پەنای بۆ ببردرێت و پارتیی بۆ ئەبەد قەتیس بکرێت و بچووک بکرێتەوە. سەرەنجام، پاتریۆتیزمێک لە سلێمانیی و کەرکوکەوە، تەخشان بکەین، زۆر باشترە لەوەی دوای وەهمی ناسیۆنالیزمێکی مورتەزیقە و ئیستیحمارییەکانی کوردایەتیی و فاشیزمی ئەردۆغانیی بکەوین. نیشتمانێک بسازێنین لە گەشەیەکی نیشتمانەوە، باشترە لە خورافاتی دەوڵەتێکی نەتەوەیی کە پێشوەخت موستەعمەرەیەکی تورکیا دەبێت و والییەکی مورتەزیقەش، “والی”ی ئەو ویلایەتە نەژادییە طائیفییە دەبێت.

** John Rawls, The Law of Peoples, Cambridge, Harvard University Press, 1999, 106

چوارچێوەکانی حیکایەتخوان.... ئەحمەد ڕەزا

بگۆ لە گێڕانەوەدا پابەندی سنورێکی لۆژیکی دیاریکراوە، ئەو
ناتوانێ ئەو سنورە خوڵقاوە ببەزێنێ لە هیچ
بارێکدا، بگۆ لە کەسێتیی حیکایەتخواندا بەرجەستە ئەبێت،
حیکایەتخوان " ئەو خودە وەهمیی□یە، کە نوسەر
لە ناواخنی گوتاردا ئەیخوڵقێنێ بۆ ئەوەی لە بری ئەو چیرۆکەکە
بگێڕێتەوە.. بە شیمانەی ئەوەی ئەو
گوتارە بەبەردەوامیی بەرەو ڕووی وەرگر ئەبێتەوە، لە کاتێکدا گەر
بە شێوازی کەسی سێیەمیش بدوێت".
لۆژیکی دەق لە ماددەی هەڵبژێرراودا، پەیوەندیی ڕاستەوخۆی لەگەڵ
سیستمی کارەکتەرەکاندایە، بە
جوڵەی ئەوان لە فەزای گریمانەکراودا، بە بەردەوامیی ئەوان لەگەڵ
کاتدا، لۆژیکی دەقیش لە ئاسۆی
خۆیدا بەر کاریگەرێتیی ئەو کرۆنۆتۆپ/ شوێنکاتییە ئەکەوێت، هەروەک
باختین پێشنیازی کردووە.

گێڕانەوەسازیی لە " زیندەخەون"/ " فەرهاد مستەفا"دا، وەک ئەوەی
کورتە چیرۆکێکەو سنوری بەر
تەسکترە بۆ دیاریکردنی کرۆنۆتۆپی مەبەستدار، کە وەک بارێکی
ئاسایی نوسەر هانا ئەباتە بەر چەند
دالێکی خێراو گەش، بە مەبەستی دیاریکردنی.. لەم چیرۆکەدا لەسەر
ڕایەڵەیەکی داڕێژراو، لە گەمەیەکی
نوێی سیمۆلۆژیدا، چەند لۆژیکێکی جیاواز لەسەر ئەو بونیادە
دادەمەزرێت، لە هەر کردەیەکدا لۆژیکی
ڕوداو جۆرێکی تر دەردەکەوێت و وەرگر ئەخاتەوە بەردەمی پرسێکی
نوێ.. لەو کاتەدا کە پەیوەندییەکانی
نێوان دەق و وەرگر لە ئاستی یەکەمیندا ئۆرگانیکین و دابڕان
تیایدا دەرناکەوێ، لە هەڵکشانی ئەو
پەیوەندییەدا، بونیادە ڕەخسێنراوەکە بە هەمان شێوەی سروشتی خۆی،
ئەبێتەوە بە بونیادێکی نوێ، بەو
مانایەی بەردەوام لە بزاوتی لۆژیکی ڕوداودا خۆی نوێ ئەکاتەوە.

ماددەی پشت پێ بەستراو لەم چیرۆکەدا، د□□اوکێی منااڵنە، هەر
چوار ڕامانە لێکدراوەکان لە
چوارچێوەی دەقەکەدا، پێکەوە یەکەیەکی گونجاون و بە دابڕاوییش هەر
بەو جۆرە یەکەی سەربەخۆن.
تەکنیک لە چیرۆکی زیندەخەونی فەرهاد مستەفادا، کێشانی چوار
چوارچێوەی جیاوازە ، بۆ هەلوەسەیەکی
پەتیی، کە زیاتر مناڵ و مناڵ گیرۆدەی ئەبن، چیرۆکنوسەکەش ئەوەندە
شارەزایی هەیە بزانێت چۆن ئەم
دەرکەوتانەی هەلوەسەی منااڵنمان بۆ ئەگوێزێتەوە.. ئەوەی لەم
مینیمالەدا ئەبینرێت، گێڕانەوەسازییەکی
ئاسایی نییە، بەقەدەر ئەوەی لە ڕامانی مناڵێکی نەخۆشەوە، چوار
وێنای جیاواز نیشان ئەدا.
لە نێوانی هەلوەسەو وەهمدا جیاوازییەکی بن□□تیی هەیە.. لە
هەلوەسەدا شتەکان لە خۆوەو بە شێوەیەکی
هەڕەمەکیی دەرئەکەون، کە لە واقیعدا وانیین. وەک ڕوداو و دەنگ و
جوڵە.. بەاڵم وەهم وێنای کەسێکە
کە لە واقیعدا بوونی نییە. واتە جیاوازییەکە لەسەر ئاستی
وێناکردن و لەخۆوە دەرکەوتنی ڕامان و
شتەکانە.

هەلوەسەی دەنگیی لە تەمەنی ٧/٨ ساڵدا دروست ئەبێ، الی ئەو
منااڵنەی تازەکیی چوونەتە بەر خوێندن،
ئەوانی تریش دەرەنجامی ” تا” و نەخۆشییە دەروونییەکانی ترن.
لە چیرۆکەکەشدا حیکایەتخوان، باس لە ” مناڵەکە” ئەکات، هانا بۆ
باوکی ئەبات تا بەشداریی دڵەڕاوکێ و
ترسەکەی بکا.. جوانترین کاردانەوەیەکی باوک، ئەوەیە کە
نەگێڕراو□ تەوە، هەڵبەت بە سەرزەنشت کردن
و خەمڕەواندنەوەیەک کارەکە کۆتایی نایەت، بەڵکو ئەو نەخۆشییە
پێویستیی بە چارەسەر کردن و
بنەبڕکردنە.

زینده خەون/ فەرهاد مستەفا

منداڵەکە به باوکی وت: بەرلەوهی بخەوم، هەرچی چەقۆی میوەمان هەیە، دێن و له چواردەوری ملت سەما دەکەن.
منداڵەکە به باوکی وت: هێشتا نەخەوتووم.. ئا ئەو پیاوەی له ناو چوارچێوەکەدایه دێته دەرێ و شەقێک له تۆ هەڵدەدات، له پەنا دایکمدا دەخەوێت.

منداڵەکە بە باوکی دەڵێت: -کە دەخەوم.. ئاسمان دەکەوێتە خوارێ، ماڵەکەمان لە تاریکیدا دەفڕێت.
منداڵەکە بە باوکی دەڵێت: – باوکە بۆ بە ڕۆژ ناخەویت؟ باوکە تکات لێدەکەم.. شەوان مەخەوە! من زۆر دەترسم.
ئەو چوارچێوەیەی بۆ حیکایەتخوان ڕەنگڕێژ کراوە، جووارچێوەیەکە ئەکرێ بکشێ، لە توانایدایە لە یەک کاتداو بە بونیادێکی فرە دوورایی/ بعد چوارجار لەسەر یەک، سەرەتای نوێ بکاتەوەو دایبخاتەوە، ئەمەش ڕێچکەیەکی تازەی سەردەمیانەیە بۆ چیرۆک.. حیکایەتخوان زەمینەو کات و فەزاو شوێن و کارەکتەرەکانی بۆ دیاری ئەکرێت و دەستپێکی ڕوداوەکان ئەجوڵێنێت، ئەمە لە باری چیرۆکی ئاسایی باودا. بەاڵم لە زیندەخەوندا ئەم پرۆسەیە چەندینجار دووبارە ئەبێتەوەو لە هەر دووبارە بوونەوەیەکیشدا بە هەمان پرۆسەدا ئەڕواتەوە. بەم جۆرەش لە کۆی چیرۆکەکەدا چەشنگەراییەکی نوێ بە چوار لۆژیکی جیاواز دائەڕێژرێت.

– تحوالت الخطاب الروائي العربي/ عبدالحكيم المالكي/ القبضة العربية/ ٥ -٨ -٢٠٠٦
– الفضاء القصصي/ صالح محمد حسين مزهل/ ٢٠٠٥
– الهلوسة في االطفال/ علي كاظم/ موقع arabic/ru.ecowoman ١١ -٢ -٢٠١٥
– نص الصورة بين التخييل القصصي والتوليف البصري/ رمزي حسن/ مالحق جريدة المدى/ ٢ /١١/ ٢٠١١.

میدیای کوردی لە بازنەی گەمەکانی سیاسەتدا … 1 … نەژاد عزیز سورمێ

بەشی یەکەم

(1)

هەر لە سەروبەندی بڵاوکردنەوەی (کوردستان) (کە تا ئێستا وای لەسەر ڕێککەوتووین) یەکەمین ڕۆژنامەیە لەمێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردیدا لە دەرەوەی نیشتیمان تا دەگاتە ئەمڕۆ ، ئەوەی بە بزاڤی ڕۆژنامەنووسییەوە ناسراوە بە پلەی یەکەم لە سەر دەستی سیاسیەکان ، یا ئەو ڕۆشنبیرانەی زیاتر کاری سیاسیان کردووە دامەزراوە و بەڕێوەچووە ، ئەگەرچی دوای ڕاپەڕین – 1991 – کە پاشان دێینە سەری ئەو بزاڤە ڕەهەند و مەودایەکی دیکەی وەرگرت ، لێ ئەمە ئەوە ناگەیێنێ ڕۆژنامەنووسیی پاش ڕاپەڕینیش ، سەبارەت بە هێگەلێکەوە لە هەژموونی ئەو دوو توێژەی ئاماژەمان پێدا بە دوور بوو بێت.

سیما و ئادگاری ڕۆژنامەگەریی کوردی پێش ڕاپەڕین چونکە لەسەرێکەوە لەلایەن سیاسییەکانەوە بڵاوکراوەتەوە ، لەگەڵ ئەوەی هەندێ هەوڵ بە ئاراستەی فەرهەنگییەوە هەبوو ، بەڵام تا مۆرکردنی ڕێککەوتننامەی ئاداری (1970)یش بەو ڕەنگە نەبوو شیاوی ئەوە بێ لە قاوخی بزاڤێکی ڕۆژنامەگەریدا خۆی بنوێنێ(1).
دوای ئاداری (1970)یش ، ئەوەی لە مەیدانی ئەوسای ئەو کرانەوەیە و تا ڕادەیەك ئازادییەکی بام ڕۆژەیش بوو بێ کە چوار ساڵی خایاند (1970 – 1974) بێجگە لە ڕۆژنامەی (التآخی) کە وەك زمانحاڵی شۆڕشی کوردستان ، باوەکو حزبێکی دیاریکراویش (پارتی دیموکراتی کوردستان) بڵاوی دەکردەوە ، دەرکەوتبوو ، ئەویش بە زمانی عەرەبی ، کە لە دوایدا (برایی) وەکو گۆڤارێکی مانگانە کە پاشان بوو بە (برایەتی) و هەر بە مانگانە و ئینجا (برایەتی) وەکو ڕۆژنامەیەکی هەفتانە (حەفتانامە) ، ئەمانەش هەموویان بە هەر ناوێك بووبن وەکو پاشکۆی (التآخی) عەرەبی بوون و بایەخێکی لەو ڕەنگەیان پێ نەدەدرا وەك ئەوەی بە (التآخی) عەرەبی دەدرا(2).

لە پاڵ دەرچوونی (برایەتی)یش کە تا ماوەیەکی زۆر بە هەفتانە مایەوە ، حکوومەتی عیراق لە ڕێگای وەزارەتی ڕاگەیاندن ، یان وەزارەتی ڕۆشنبیری ، ڕۆژنامەی (هاوکاری) حەفتانە و گۆڤاری (بەیان)ی مانگانەی بڵاودەکردەوە ، هەردوو بڵاوکراوەیش باوەکو بەرپرسەکانیان لە سەرەتادا عەرەب بوون ، بەڵام بە هۆی چەندان لاوی خوێن گەرم و ڕۆشنبیری ئەوسا کە هەندێکیان لە پاڵەوەیش لە (برایەتی) حەفتانەشدا کاریان دەکرد وایان کردبوو ، بە نموونە (هاوکاری) ببێ بە سەکۆیەکی دیار لە بڵاوکردنەوەی فەرهەنگ و ئەدەبیاتی کوردی ، ئێستاشی لەگەڵدا بێ پێم وا نییە (هاوکاری)ی ئەو چوار ساڵە لەم ڕووەوە بەهەند نەگیرێ ، دیارە گۆڤاری

(بەیان)یش بە هەمان شێوە کە ئەو دەمە ڕەوانشاد شاعیری بە توانا جەلالی میرزا کەریم کاری تێدا دەکرد ، ئەگەرچی سەرنووسەرەکەی عەرەب بوو(3).

من لێرەدا لەچوارچێوەی ئەوەدا نیم بیبلیۆگرافیای ئەوان ڕۆژان بنووسمەوە ، بەقەد ئەوەی سەرکردایەتی کورد بە کەمتەرخەم دەبینم کە جێی داخە تا بەر لە دەستپێکردنەوەی شەڕ بە چەند مانگێك تەواو لە (1/1/1974) کە دەکاتە لە دایکبوونی یەکەمین ڕۆژنامەی ڕۆژانەی کوردی و دەرچوونی ژمارەی (سفر)ی (برایەتی) ڕۆژانە ، بیریان لە بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە بە کوردی نەکردەوە(4).

تەنانەت پێش ڕاگەیاندنی ڕێککەوتننامەی ئاداریش ئەو خەڵکەی لە پاڵ حکوومەتی عیراق بوون و لە شۆڕشی کوردستان (ئەیلوول) دابڕابوون ئەوانیش ئەم پرسەیان (پرسی بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە بەکوردی)یان لەلادا جێی بایەخ نەبووە.

ڕاستی ئەمە بە ئیستیلاحی ئێستا مژارێکی سەیرە ، تۆ وەرە سیاسەتوان و ڕۆشنبیری کورد ، بە چاوی خۆت لە سەرێکەوە ، ئەو هەموو قوربانی و چیانشینی و برسیەتی و کۆڵۆیە ببینی لە پێناوی کورد و کوردستان کەچی زمانەکەی خۆتت ئەوەندە لەلادا بێ بایەخ بێ ، کە بە یەکێك لە کۆڵەکە هەرە بەهێزەکانی بوون و ناسنامە و گەشەسەندنی پەرەدانە بە خوێندن و بە بزاقی ڕۆژنامەگەریی و میدیا بەگشتی ، ئەگەر باسی پێگەیاندنی لاوان و بڵاوکردنەوەی بیری نوێ و چەسپاندنی ئینتیما و خۆشەویستی خاك و نیشتیمانیش نەکەین (دەبڵێ وانییە…..)(5).

کەواتە لە هەموو ئەو ماوەیەدا ، بە تایبەتیش بۆ ئەوسا کە لە ڕادیۆی کوردی بەغدا (من باسی باشوور دەکەم) دەنا لە کرماشان و تاران و ئێریڤان و حەیفا و قاهیرە وشوێنی دیکەش ڕادیۆ بەکوردی هەبووە و پاشان چەند کاتێك لە کەناڵی تەلەفیزیۆنی کەرکووك زیاتر نەبوو کە دیارە ئەویش سەر بەدەوڵەت بوون ، ئەگەرچی جاروبار هەندێ بەرنامەی تایبەت بە ئەدەبیات و فەرهەنگی کوردیشی تێدا بڵاوکرابێتەوە.
ئا لێرەدا دەرچوونی (برایەتی) ڕۆژانە لە (1/1/1974) کە هەر مانگێکی خایاند (تەنیا (27) ژمارەی لێ بڵاوکرایەوە و بە بڕیارێکی فەرمی دەوڵەتی عیراق ڕاگیرا ، ئەمەش بەڵگەی سەلماندنی ئەو ڕاستییانەیە لە پێشدا باسمان کردن.. ئەوە بوو پاشان زۆری نەبرد شەڕ دەستی پێکردەوە) ، درەنگ بوو ، زۆریش درەنگ بوو.

ئەمەش ئەوە دەگەیێنێ (نالێم ئاقڵیان پێ نەشکاوە) دەنا بۆچی ئاقڵیان بەوە شکا (التۆخی)عەرەبی بە جۆرێك پەرە پێ بدەن ، کە بە ڕاستی بوو بوو بە سەکۆیەکی ئەوەی پێی دەڵێن (دیموکراتی) بۆ هەموو ئازادیخوازانی نەك هەر تەواوی عیراق بەڵکو دەرەوەی عیراقیش.
نەخێر من وەختی خۆیشی لەکۆڕێکدا کە یەکێتی نووسەرانی کورد لە شەقڵاوە (1991) گوتم ، لای سیاسییەکانی ئێمە زمانی عەرەبی بزانی و ئەگەر شڕە ئینگلیزیەکیشی لە پاڵ بێ ، گرینگ نییە کوردی بزانی(6)!!
ئەو کەمتەرخەمی و بەهەند نەگرتنەیش (کە بەداخەوە ئێستاش لە شێوە و قاڵبی دیکەدا درێژەی هەیە) بە تایبەتی دەگەڕێنمەوە بۆ ئەو سیاسیانەی لە پشکی کورد کاربەدەست و بەرپرس بوون لە بەغدا . ئەمە مێژووە و دەبێ بنووسرێ .

وەکو ئاماژەشم پێ دا ، ئەوانەی شۆڕشی کوردستانیان بە کۆنەپەرست و پیاوی ئیمپریالیزم و جوولەکە وەسف دەکرد و خۆیان بە پێشکەوتنخواز ناساندبوو ، لە کاتێکدا لە پاڵ حکوومەت بوون کە بە هەموو توانای زەمینی و ئاسمانی کەوتبووە ویزەی گیانی کورد ، ئەوانیش ڕۆژنامەی (النور)یان بە عارەبی دەرکرد و گۆڤارێکی مانگانە ، کە ئەویش بە داخێکی زۆرەوە لە پاشان بوو بە یەکەمین بڵاوکراوەی کوردی کە بەشی زۆری زیاتر لە (جنێونامە) بچێ تا گۆڤار ، کە ئەمەش دەڵێم تەنیا وەکو سەرەقەڵەمێك دەیڵێم لە گێڕانەوەی هەندێ وێستگەی پەیوەندی بەنووسینەکەمانەوە هەیە ، مێژوویش نە بە من نە بە کەسی دی تا هەتایێ ناشێوێنرێ.

(2)
وتمان کورد مەینەتی زۆری بینی و قوربانی زۆری دا تا ئەوسای لە پێشدا ئاماژەمان پێ دا ، کە بێگومان پێش هەموو پرسێك لە پێناوی پاراستنی ناسنامەی خۆی و خاکەکەی کە دیارە پاش پارچە پارچەکردنی بە چ دەردێك براوە ، دیارە بێگومان یەکێك لە کێشەکانی بوونی هەر نەتەوەیەك زمانە ، (تکا دەکەم پێم نەڵێن کۆنەخواز و ناسیۆنالست و نازانم چی لیست) ئەوەتا فەڕەنسییەکان دەمێکە بە قانوون پاراستن و گەشەی زمانەکەیان چەسپاندووە ، تەنانەت بایەخ بە وانەیش دەدەن کە خزمەتی زمانی فەڕەنسییان کردووە و دەیکەن ، نموونەی نووسەری ناسراوی بە ڕەگەز عەرەب(ئەمین مەعلووف)، هەروەها نووسەرگەلێکی دیکەی تونس و مەغریب و جەزایر و شوێنی دیکەش کە دەچنەوە ژێر چەتری ئەوەی ناویان لێ ناوە وڵاتانی

(فرانكفۆنی)یەكان لەكەنەداوە بگرە تا ئەفریقیا تا بە وڵاتانی عەرەبی باكووری ئەفریقیا ڕادەگا .

ئەڵمانەكانیش ئێستا پاش ئەو هەژموونەی تەكنەلۆژیای نوێ ، خەریكن بە جیددی بایەخ بە زمانەكەیان دەدەن ، باسی جوولەكە ناكەم ، چونكە ئەوان سەرمەشق و نموونەی هەرە سوور و شێلگیرن لە چەسپاندن و گەشەپێدانی زمانەكەیان ، لە كاتێكدا هەر كۆمەڵێكیان لەوڵاتێكەوە چوونەتە ئیسرائیل .
لەو ئاراستەیەدا دەردەكەوێ كە بایەخ دان بە زمانی كوردی لای كاربەدەستە پەیوەندارەكان و سیاسەتوانانی كورد كە هەمیشە ماكینەی وەگەڕخستنی ئەو پرسەیان لەدەستدابووە ، بەو ڕەنگە سەیر نەكراوە ، تەنانەت دوای ڕاپەڕینیش (كە لە پاشاندا دێینە سەری) شایانی دیتنێك بۆ تۆمار بكرێت ، بەدەر لەوەی بە هۆی ڕێككەوتننامەی ئاداری1970ی نێوان شۆڕشی كوردستان و حكوومەتی ئەوسای عێراق مۆركرا ، كە لێرەدا نابێ نادیدە بگیرێ ، كاتێ خوێندن بە كوردی و دامەزراندنی ژمارەیەك دامەزراوەی پەیوەندار بە زمان و فەرهەنگی كوردی لێ كەوتەوە ، لە پێش هەموویانەوە (كۆڕی زانیاری كورد) كە تا هەڵوەشاندنەوەشی و كردنی بە بەشێكی بچووك لە (كۆڕی زانیاری عێراق) كاری نكۆڵینەكراویان بۆ زمان و ئەدەب و مێژووی كورد كرد ، لەوە بترازێ كورد واتەنی ، ئەوی دی هەمووی بە پێوانەی كاری جیددی (دوعا و سەلام) زیاتر نەبووە ، كە ئەویش خۆی لەیەك دوو ڕۆژنامەی حەفتانە و چەند گۆڤارێكی مانگانە تێنەپەڕیوە.

لە سەرێكی دیكەوە، ئەو ڕۆژنامە و دامەزراوە كولتووریانەش دوور بوون لە كوردستان و لە بەغدادا بڵاودەكرانەوە و بەغدا وەك ئەوەی ناوەندێكی دیاری كوولتووری عەرەبی بوو ، (بە جیاوازی ئاسمان و ڕێسمان) ببوو بەناوەندی كولتووری كوردیش ، تەنانەت لە هەموو كوردستان ، ئەوە هیچ كە تا (دوای ڕاپەڕین) ڕێگا بە كەرتی تایبەت نەدەدرا چاپخانەیەكی پێشكەوتوو وەكو كاری وەبەرهێنان دابمەزرێنێ ، حكوومەتیش لەچەند چاپخانەیەكی دیاریكراوەوە بترازێ ، داینەنابوو ، وێنەی چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە كە ناوی ژمارە 2 یان لێ نابوو بەو حسابەی ژمارە(1) لەبەغدا بوو ، ئەویش تایبەت بوو بە چاپكردنی كتێبی قوتابخانەكان و هەروەها چاپخانەی زانكۆی سەلاحەددین و چەند چاپخانەیەكی دی دواكەوتوو وەك چاپخانەی شارەوانی هەولێر یان چاپخانەی (ژین) لە سلێمانی كە لەدوایدا داخرا ، لە پێش ئەویشدا چاپخانەی كوردستان كە بەسیستەمی پیتچنی كاری دەكرد و لەیەك تا دوو ئامێری هایدلبێرگ زیاتر نەبوو(7).

لەکاتێکدا بەغدا پڕ بوو لە چاپخانەی هەمەچەشنی پێشکەوتووی حکوومەتی و کەرتی تایبەت. دیسان ئەم لایەنەش بە هەند نەگرتنێکی دیکەیە بەلای لایەنی پەیوەندیدارەوە کە دەبووایە بیریان لێ کردبووایەوە ، بەوەی چاپخانە ، مەڵبەندێکی هەمیشە تیشکاوێژ بووە بە تایبەتی لەوان سەردەمان کە برەو زیاتر لە سەر ڕۆژنامەگەریی نووسراو بوو ، چاپکردنی کتێبیش لەو لاوە بوەستێ ، بێگومان حکوومەتی بەغدا ئەمەی لا ڕوون بوو کە ڕێگەدان بە دامەزراندنی چاپخانە دەبێتە ئەگەرێك لە ڕێی پەرەسەندنی زمان و ئەدەبیاتی کوردی و پتەوبوونی ئینتما ، ئێمەش بێدەنگ!!

بە بەڵگەی ئەوەی پاش نسکۆ و دەستکرانەوەی حکوومەتی بەغدا ، دوو ساڵی پێنەچوو (کۆڕی زانیاری کورد)ی کرد بە بەشێکی نەخوێندراوە لە (کۆڕی زانیاری عێراق) و بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری کوردی و دەزگای هاوکاری لە بەڕێوەبەرایەتیەکدا کۆکردەوە و ناوی لێ نا (دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی) و تەنانەت ڕۆژنامەی (التآخی)یشی کە تا ئەوسا (ئینجا بەهەر ناوەرۆکێك بێ) پێ هەرس نەکراو کردی بە (العراق) و ڕێگای دا مانگنامەیەك هەر بەو ناوە واتە (عێراق) لەشێوەی ڕۆژنامەدا بڵاوبکرێتەوە.

دوای پرۆسەی ڕاگواستن و ئەنفال و کیمیایش بە مەبەستی شێواندن و لێکدابڕاندنی زمانی کوردی دەزگا پەیوەندیدارەکانی حکوومەت دوو ڕۆژنامەیان بڵاوکردەوە هەر ڕۆژنامەی بەشێوەزارێك (ئاسۆ) بەکرمانجی خواروو (بزاڤ)یش بەکرمانجی سەروو کە خۆشبەختانە دوای ئەوەی پێشوازییەکی لەو ڕەنگەیان لە لایەن ڕۆشنبیر و نووسەرانی کوردەوە لێ نەکراو دەرکیان پێکرد کە بە مەبەستێکی چەپەڵەوە دامەزرێنراون ، ماوەیەکی زۆری پێ نەچوو داخران(8).

دەرکەوتنی ڕۆژنامەنووسیی بیستراو و بینراوی کوردی

خودی ڕۆژنامەگەریی نووسراوی کوردی مێژوویێکی لەو ڕەنگەی نییە ، (کوردستان)یش کە کراوە بە دەسپێکی ئەو مێژووە ، باوەکو لەڕووی سیاسی و وەك دەسپێشخەرییەکی جوامێرانەی ماڵباتی بەدرخانییان دەنگی دابێتەوە ، هەروەها هەموو ئەو ڕۆژنامە و گۆڤار و بڵاوکراوانەیشی بە درێژایی ئەو مێژووەی بە دوایدا هاتوون ؛ ئەگەر کاریگەریشیان هەبووبێ ، کاریگەری سنووردار بووە ، لەلایەك بە هۆی ئاست و ڕێژەی خوێندەواری میللەت و ئینجا ئەستەمی بڵاوبوونەوە و ئەو جوغرافیا سیاسیە نەگریسەی ناحەزانی کورد لە بەرژەوەندی خۆیاندا و بە پێی بەرژەوەندی ڕۆژگار پێکیان هێناوە و بەو

مەحکەمییە دایانڕشتووە کە شەش دەریان لێ گرتووین…

دیارە دواکەوتوویی خۆشمان سەربار ، جگە لەوەش ئەوەی بڵاویش کراوەتەوە زۆربەی هەرە زۆری یا لە ژێر سانسۆری بێ ئامانی ئەو دەوڵەتانەدا بووە کوردستانیان بەسەر دابەش کراوە ، یاخود حکوومەتی ئەو دەوڵەتانە خۆیان بۆ پڕوپاگەندەی خۆیان شتێکیان بە کوردی بڵاوکردووەتەوە و ناویشیان لێ ناوە بەوەی شتیان بۆ کردووین و لەو ڕاستەشدا منەتیشیان لەسەر کردووین!!

لێرەوە ، حاڵی ڕۆژنامەگەریی نووسراو بەو چەشنە بووە ، کە تاك وتەرا نەبێ (لێرەو لەوێ) بە تایبەتی لە ژێر سێبەری بزاڤە یەك بە دوای یەکەکانی ئازادیخوازی کورد ، ڕۆژنامەیەك ، گۆڤارێك یا بڵاوکراوەیەك دەرچوێندراوە ، ئەویش دیارە هەمیشە بەهۆی هەل و مەرجی بابەتییەوە پچڕ پچڕ بووە ، تەنانەت ئەم حاڵەتە (پچڕ پچڕی بڵاوکردنەوە) لە هەموو ئەو مێژووەی بەمێژووی ڕۆژنامەگەریی ناسێنراوە بە هەر هۆیەك بوو بێ سیما و ئادگاری دیاری ئەو ڕۆژنامەگەرییە بووە .

ئینجا ئەگەر حاڵی ڕۆژنامەگەریی نووسراومان وا بوو بێ ، بێگومان ڕۆژنامەگەریی بیستراو وبینراویشمان وێرانتر نەبوو بێ چاکتر نەبووە ، لەلایەك دامەزراندن و وەگەڕخستنی ئێستگەیەکی ڕادیۆ یا تەلەفزیۆن هەر لە بنەڕەتدا قەدەغە بووە ، ئەوەیشی هەبووە (لە ڕادیۆی کۆماری کوردستان) و ئەو ڕادیۆ سنووردارانەی شۆڕشی ئەیلوول (دەنگی کوردستان) و ئەوانی دیکەی حزبە کوردستانییەکان دوای نسکۆ و سەرهەڵدانەوەی شۆڕش کورد شتێکی ئەوتۆی نەبووە (بەخۆی) بەناوی ڕۆژنامەگەریی بیستراو ، لەوەی بەدەر کە لە هەر پارچەیەکی کوردستان ، دەوڵەت بۆ بڵاوکردنەوەی پڕوپاگەندەکانی خۆی ئیستگەیەکی وەکارخستووە بە تایبەتی لە عیڕاق و ئێران و هەندێ شوێنی دیکە کە هەوڵ دەدەین بۆ ڕوونی لەم چەند دێرەی دادێ و بە پشت بەستن (لەبەشێکیدا) بە جزمی یەکەمی بەرگی یەکەمی نووسراوە بە نرخەکەی مامۆستا کەمال ڕەئووف محەمەد (بابی لالۆ)، کورتەیەکیان لێ بخەینە ڕوو ، کە بەشێکی گرینگ لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی بیستراوی کوردی پێك دێنێ(9).

ئەمەش کە دەڵێم ، دەخوازێ ئەوەمان لە بیر نەچێتەوە ئەگەر بێ ڕۆژنامەگەریی نووسراوی کوردی کۆمەڵێك ڕێگر هەبووە بە گوێرەی مێژووی خۆی گەشەی پێویست بکا ، لە پێشەوەی ئەو بەربەستانەیش وەك لەپێشدا باسمان کرد ؛ ئاستی خوێندەواری کۆمەڵی کوردەواری و ئاستەنگەکانی جوغرافیای دروستکراو لەلایەن داگیرکەرانەوە ، ڕێی لە

بڵاوبوونەوەی گرتبوو ، بۆ ڕۆژنامەگەریی بیستراویش ، جگە لە دواکەوتوویی کۆمەڵی کوردەواری ، کە زۆر لە ڕۆژهەڵاتناس و گەڕیدە بیانیەکانیش لەوانەی بە تایبەتی لە سەر ڕۆژهەڵاتی ناوینیان نووسیوە ، ئاماژەیان بەو لایەنە داوە ، کە (ڕادیۆ)یان ڕاستتر (ئامێری ڕادیۆ) – وەك وەرگر- لە قاڵبی تابووە سەیرکراوە ، سەرەڕای ئەوە بە درەنگەوەش هاتووە ، لەچاو مێژووی پەیدابوونیدا ، بە هۆی هەژاری و نەداریشەوە کەم کەس ، لە چینی هەبوویی و دارا و ماڵە بەگ و ئاغایان بەدەر توانیویەتی ئامێرێکی ڕادیۆ بکڕێت ، ئیتر کە گوێگر نەبوو ئیستگەی پەخش چ سوودێکی دەبێ؟ کە ئەمە تاڕادەیەك بۆ ڕۆژنامەگەریی نووسراویش هەر ڕاستە.

ئێستا با سەرەتا لەوەوە دەست پێ بکەین و بزانین یەکەمین ئێستگەی ڕادیۆ، یاخود ڕاستتر یەکەمین پەخشی کوردی ڕادیۆیی لەکوێ و کەی بووە؟
بەپێی جزمی یێکەهەمی بەرگی یەکەمی کتێبە ناوازەکەی مامۆستا کەمال ڕەئووف محەمەد (بابی لاڵۆ) کە بەندە بەسەرچاوەیەکی باوەڕپێکراوی دەبینم ، بە پێی ئەو کتێبە بۆ یەکەمین پەخشی کوردی لەڕادیۆدا ساڵی 1925 زایینی دەست پێ دەکا.

زنجیرەی ئەو ڕادیۆیانەی پەخشیان بە کوردی هەبووە یاخود ئیستگەی کوردی بوون بەم شێوەیەی خوارەوەیە(10):
1- ڕادیۆی کۆماری ئۆتۆنۆمی کوردستانی سوور لە کۆماری ئازەربایجانی سۆڤیەتی (جاران) ساڵی 1925، کە لە دوایدا لە لایەن (ستالین)ەوە داخرا .
2- پەخشی کوردی ڕادیۆی بەغدا ، کە دوایی بوو بە بەشی کوردی ڕادیۆی بەغدا – لە19/11/1939وە تا ساڵی 2003 – پاش ڕووخانی ڕژێمی سەددام حسین – بەردەوام بوو بەمەش ئەم ڕادیۆیە ، یاخود پەخشی کوردی لەم ڕادیۆیەدا بە تەمەنترین پەخشە لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی بیستراوی کوردیدا .
3- پەخشی کوردی ڕادیۆی ڕۆژهەڵاتی نزیك (شەرقولئەدنا) لە (یافا) ساڵی1942 (جەنگەی شەڕی دووەمی جیهان) کە تا ئەیلوولی 1945 بەردەوام بوو. ئەم ڕادیۆیە سەر بەئینگلیز بووە ، ڕۆژانە سەعاتێك بەکوردی پەخشی هەبووە(11).
4- پەخشی کوردی لە (ڕادیۆی ڕۆژهەڵات) – الشرق – لە لوبنان ساڵی 1943 تا ساڵی 1945. پەخش بەزمانی کوردی لەم ڕادیۆیەدا هەفتەی دووجاران بووە ، ڕۆژانی چوارشەممە و هەینی ، پاشان لە ساڵی 1945 و 1946دا بووە بە ڕۆژانە ڕەوانشاد کامەران عالی بەدرخان

سەرپەرشتی کردووە .

5- ڕادیۆی کۆماری کوردستان – مهاباد – کوردستان کە لە12/12/1945 تا 1/1/1946 بەردەوام بوو . وەك لە پێشیشدا ئاماژەمان پێداوە ، ئەم ڕادیۆیە بە یەکەمین ڕادیۆی ئازادی کورد لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی بیستراوی کوردی دادەنرێ .

6- پەخشی کوردی ڕادیۆی – کۆماری ئازەربایجان – لە ئێران مامۆستا کەمال رەئووف لە بارەی ئەم ڕادیۆیە دەڵێت: "سەرەتای پەخشی ساڵی 1946 دەستی پێ کردووە(12).

7- پەخشی کوردی ڕادیۆی یێریڤان لە ئەرمەنستانی سۆڤییەتی (جاران) . وا دیارە ئەم ڕادیۆیە بە دوو خوول بووە:

– خولی یەکەم: ساڵی 1930 تا 1937.

– خولی دووەم: لە1/1/1955 تا 1958.

8- ڕادیۆی کوردیی – ئێران – ساڵی 1946 تا 1958.

9- بەشی کوردی ڕادیۆی تاران 1946 تا 1958.

10- ڕادیۆی کوردی – لەسنە – ساڵی 1953.

11- ڕادیۆی کوردی – مهاباد.

12- ڕادیۆی کوردی – تەورێز.

13- پەخشی کوردی لە ڕادیۆی قاهیرە ، کە لە1/6/1957 تا 13/6/1963 دا بەردەوام بووە(13).

14- ڕادیۆی – دەنگی کوردستان – عێراق – ئەم ئیستگەیە وەك زمانحاڵی شۆڕشی کوردستان (شۆڕشی ئەیلوول) لە 20/8/1963دا دامەزرا . ڕادیۆی (دەنگی کوردستانی عێراق) لە سەرەتای دامەزراندنیدا ، کورتبڕ بوو ، هێزی لە کیلۆواتێك کەمتر بوو ، بەمەش مەودای بڵاوبوونەوەی بەرتەسك بوو ، بە پێی هەندێ سەرچاوە بازنەی نیوەتیرەی لە 50کم تێنەدەپەڕی(14).

ئەم ڕادیۆیە تاڕادەیەکی زۆر جێی متمانەی خەڵك بوو و گوێگرێکی زۆری هەبوو، هەربۆیە حکوومەتە یەك لەدوای یەکەکانی عێراق بە حکوومەتی بەعسیشەوە ، هەر لە سەرەتای دامەزرانی ئەم ڕادیۆیە، هەوڵی جیددیان دا بە هۆی گرتنەبەری ڕێوشوێنی تەکنیکی پێشکەوتوو ڕێ لە دەنگی ئەم ڕادیۆیە بگرن بگاتە گوێڕادێرانی(15).

ئەم ڕادیۆیە تا پاش دەرچوونی ڕێککەوتننامەی 11ی ئاداری 1970 بە ماوەیەك بەردەوام بوو ، دوایی بۆ ماوەی نزیکەی چوارساڵ ، بە پێی ئەو ڕێککەوتننامەیە (کە یەکەمین دانانی ڕەسمی دەوڵەتی عێراقە بە کێشەی کورد) لەکار وەستێنرا ، تا ئەوەی لە نیسانی1974دا جارێکی تر کەوتەوە کار ، ئەمجارەش بۆ ماوەی ساڵێك بەردەوام بوو(16).

پاش نسکۆی شۆڕش ، ئاداری 1975 لە ئەنجامی مۆرکردنی ڕێککەوتننامەی جەزایر ، ڕادیۆکە بۆ ماوەیەك وەستا ، پاشان دوای دەسپێکردنەوەی شۆڕش لە ژێر ناوی (شۆڕشی گوڕان) بە ماوەیەك – پایزی 1977 – دەنگی کوردستان – جارێکی تر وەکارخرایەوە.
ئەم ڕادیۆیە قۆناخ بە قۆناخ هاتووە تا ئەمڕۆیش بەردەوامە .
شایەنی باسە لێرەدا ئەوە بگوترێ کە ئەم ڕادیۆیە بە یەکەمین ڕادیۆ دادەنرێ لەوەی لە زنجیربەندی ڕادیۆنەکان کە بە (ئیستگە نهێنیەکان) لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دادەنرێ و هەروەها دووەمین ڕادیۆی ئازادیشە دوای ڕادیۆی کۆماری کوردستان لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی بیستراوی کوردیدا .

15- دەنگی شۆڕشی عێراق

ئەم ڕادیۆیە لەسەرەتای دەسپێکردنی (شۆڕشی نوێ) لە لایەن یەکێتی نیشتمانی کوردستانەوە وەگەڕخرا ، پاشان ناوی گۆڕا و بوو بە (دەنگی گەلی کوردستان) و ئێستاش بەردەوامە.
ئەم ئیستگەیەش بە هەمان پێوەری لە پێشدا ئاماژەی پێ درا ، دەچێتەوە بازنەی ئەو ڕادیۆیانەی نهێنین – هەروەها ئەم ئیستگەیەش بە ڕادیۆیەکی دیکەی ئازاد دەژمێررێ کە لە ناوچە ئازادکراوەکاندا پەخشی کردووە .
16- (پارتی گەلی دیموکراتی کوردستان)یش ڕادیۆیەکی هەبوو لە ناوچە ئازادکراوەکانەوە پەخشی دەکرد. لەبارەی مێژووی پەخش و وەستانی ئەم ڕادیۆیە لە هیچ شوێنێك ئاماژەیەك نییە ، ئەوەندە هەیە کە لەگەڵ تێکەڵ بوونەوەی ئەم پارتە لەگەڵ – پارتی دیموکراتی کوردستان- عێراق- دا دوای پێکهێنانی بەرەیەك لە نێوان خۆیان و حزبی سۆسیالستی کوردستان و پارتی سۆسیالستی کورد (پاسۆك) – زۆربەی کادرەکانییان بە سکرتێری گشتیەوە چوونە ناو ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان .
ئەوی ڕاستییە ئێمە لێرەشدا لە بەر ئەوەدا نین بیبلیۆگرافیا بۆ ئەوەی دەچێتەوە ناو (ڕۆژنامەگەریی بیستراو)ی کوردی ڕێك بخەین بەقەد ئەوەی مەبەستمان بوو سەرەقەڵەمێك لە مێژووی سەرهەڵدان و دەسپێکی ئەم ڕۆژنامەگەرییە پێشان بدەین وەك دەروازەیەك بۆ باسەکە ، دیارە ئەوەی باسیش کرا لەمشتی خەروار ناچێتە دەرەوە ، دەنا ڕۆژنامەگەریی بیستراوی کوردی بە تایبەتی دوای ڕاپەڕین ، لە ڕووی چەندایەتییەوە لە چوارچێوەی پێویستی ئەو جوغرافیایەی ئەمڕۆ بە (هەرێمی کوردستان) ناسراوە زۆر زیاترە ، کە زۆربەشیان ئەگەر نەڵێین هەموویان بەرنامەکانیان بەشەپێلی

(FM) پەخش دەکەن(17)
لەبارەی پەخشی تەلەفزیۆنیشەوە، ئەوەندەی من ئاگاداربم هیچ سەرچاوەیەکم نەدۆزییەوە باسی یەکەمین پەخشی کوردی لە تەلەفزیۆن یان ڕاستتر تەلەفزیۆنی کرد بێ ، ڕەنگە ڕۆژێ لە ڕۆژان لە هەندێ ئیستگەی ئەو وڵاتانەی کوردستانیان بەسەر دابەش کراوە گۆرانییەکی کوردییان پەخش کردبێ ، دەنا وەکو ئیستگە ، تەنیا باشووری کوردستان (کوردستانی عێراق) پەخشی تەلەفزیۆنی کوردی تێدا هەبووە ئەویش بە درەنگەوە ، لەکاتێکدا عێراق ، یەکەمین وڵاتە لەناو ئەو وڵاتانەی (بە وڵاتانی عەرەبی)یەوە ناوزەد کراون ئیستگەی پەخشی تەلەفزیۆنی لێ دانراوە ، کاتێ ساڵی 1956 کۆمپانیایەکی ئەڵمانی لە پیشانگایەکی پیشەسازی بەغدادا بەشدار دەبێ ، نێردەیەکی تەلەفزیۆنی لەو پیشانگایەدا نمایش دەکا ، پاشان دوای کۆتایی هاتنی پیشانگاکە ، نێردەکە بە دیاری پێشکێشی حکوومەتی ئەوسای عێراقی دەکا ، ئەو نێردەیەش لە سنووری شاری بەغدا ڕەتی نەکردووە و هێزی ناردنی تەنیا نیوکیلۆوات بووە و بە یەك کەناڵ کاری کردووە .

بە دامەزراندنی ئەو نێردەیە عێراق بوو بە یەکەمین وڵات لەناو ئەو وڵاتانەی بە (وڵاتانی عەرەبی) ناسراون کە پەخشی تەلەفزیۆنی هەبووە .
جێی باسە کە کارمەندانی ئەو نێردەیە لە سەرەتادا سەر بە وەزارەتی (هەواڵ و ئاراستەکردن)بوون – سەردەمی پاشایەتی – دوای تەموزی 1958یش کە بە (سەردەمی کۆمار) ناسراوە خرایە سەر (وەزارەتی ڕێنماییەوە) – دیارە لە دەسپێکیشدا پەخش بە (ڕەش و سپی)بووە ، پاشان لەساڵی 1975 بۆ یەکەمجار پەخشی ڕەنگی دەست بەوەشان دەکا(18).

چیرۆکی پەخشی کوردی لە تەلەفزیۆنی عێراقیدا چیرۆکێکی درێژنییە ، کە من پێم وایە ئەگەر پەخشێکی تەلەفزیۆنی بەو ناوە هەبێ بۆ یەکەمین جار لەعیراق بووە ، لەگەڵ ئەوەی تەلەفزیۆنیش ، سایلی ڕادیۆ و ڕۆژنامەکانی حکوومەتە یەك بە دوای یەکەکان زمانحاڵی خۆیان بووە بە کوردی ، ئەگەرچی هەندێ جار، بە نموونە لە ماوەی چوارساڵی دوای مۆرکردنی ڕێککەوتننامەی ئاداری 1970 (1970 – 1974) بە هۆی (هەندێ) لەو کارمەندانەی کاریان تێدا دەکرد لەو ماوەیەدا ، نیشانە بەو کرانەوە ڕێژەییەی ڕێککەوتننامەکە فەراهەمی کردبوو ، چەند بەرنامەیەك هەبوون ، کە ئەویش لە بەرنامەی هونەری و کولتووری تێنەدەپەڕین، دیارە پاش نسکۆی شۆڕش ، ئەم بوارەیش وێنەی

بوارەکانی دی وێك هێنرایەوە(19).

وەك لەپێشیشدا وتمان کە عیراق یەکەمین وڵات بوو نێردەی تەلەفزیۆنی گەیشتێ ، لەگەڵ ئەوەشدا پەخشی کوردی (پەخش نەك نێردەی سەربەخۆ) بە درەنگەوە بوو ، سوێندی ئەوە ناخۆم کە ڕەنگە جاروبار گۆرانییەکی کوردی پەخش کرابێ ، دەنا تا دوادواکانی شەستەکانی سەدەی ڕابردوو ئەمە هەروا مایەوە ، تا ئەوەی ڕێککەوتننامەی ئاداری 1970 لە نێوان حکوومەتی عیراق و شۆڕشی کوردستان مۆرکرا ، لەوساوە بۆ یەکەمین جار پەخشی کوردی (بۆ ماوەیەکی دیاریکراو) لە تەلەفزیۆن هەندێ بەرنامەی بڵاوکردەوە، بەرنامەکان سەرەتا لە ڕێگەی (نێردەیەکی بەهێزکردن) لە کەرکووك داندرا ، پاش ماوەیەك لە ڕێگەی نێردەیەکی بەهێزکردنی دیکەوە کە لە مووسڵ داندرابوو دەگەیشتە کوردستان ، تا ئەوەی هەمان نێردەی کەرکووك کرایە ئیستگەیەکی پەخشی تەلەفزیۆن بەکوردی کە لەسەعات 5 یا 6ی ئێوارە تا 12ی شەو بەردەوام دەبوو لە پەخش هەر لەو ماوەیەشدا ، لە پاڵ بەرنامەی کوردی (کە ماوەکەی زیاتر بوو) ماوەیەك بۆ بەرنامەی (تورکمانی) و (سریانی) تەرخان کرابوو.. لەو ئیستگەیەدا وەك ئاماژەمان پێدا ، لەگەڵ وەبەریەکهێنانەوەی ئەو کرانەوەی پێش نسکۆی شۆڕش هەبوو، جاروبار ڕێگە دەدرا هەندێ شانۆگەریی و دراما و گۆرانی کوردی بڵاوبکاتەوە کە ئێستاش هەندێکیان لە ناوەندە هونەری و کولتوورییەکانەوە جێی سەرنج و باسە .

ڕاستی ڕۆژنامەگەریی بینراوی کوردی تا (سەردەمی ڕاپەڕین)یش ئەوەی هەبوو لەوە بەدەر نەبوو حکوومەتی عیراقی لە ڕێی لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە بەرنامەکانی ئاراستە دەکرد و (بە پێی هەل و مەرج)و لە ژێر چاودێرییەکی توندداا .

ماویەتی ....

ئاماژە و پەراوێز

1- دیارە لێرەدا باس لە بزاڤێك دەکەین کە ڕۆژنامەگەریی توانای ئەوەی هەبێت ڕای گشتی دروست بکا ، دەنا لە پێش حەفتاکانی سەدەی ڕابردوودا لێرەو لەوێ ڕۆژنامە و گۆڤار دەرچوون . لەهەمان کاتدا و بۆ بەرچاو ڕوونی خوێنەر باس لەسەر ئەو جوغرافیایەیە کە تا حاڵی حازر بە (هەرێمی کوردستان) دەناسێنرێتەوە .

2- بۆ ڕێ ڕوونی زیاتر لەم بارەیەوە بڕوانە:

نەژاد عزیز سورمێ – برایەتی – یەکەمین ڕۆژنامەی ڕۆژانە لە مێژووی

ڕۆژنامەگەریی کوردی دا – چاپی یەکەم – چاپخانەی خەبات .1991

3- هەر لەو ماوەیەدا، لە ڕێگای بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری کوردییەوە بڵاوکراوەیەك لە شێوەی ڕۆژنامە، (کە لەدوایدا بوو بە گۆڤار) بەناوی (ڕۆشنبیری نوێ) بڵاودەکرایەوە، کە ئەوسا ڕەوانشاد د.ئیحسان فوئاد سەرپەرشتی دەکرد، هەر لەوێ گۆڤاری (ئەستێرە)ی منداڵان کە تایبەت بوو بەمنداڵان و (جەمال خەزنەدار) سەرپەرشتی دەکرد بڵاودەکرایەوە بەڵام پاش (2) ژمارە داخرا و ژمارەی (3)یەمی لەژێر چاپدابوو کە داخرا.

دیارە ناشبێ ئێستگەی کوردی بەغدا لەبیر بکەین و هەروەها ئێستگەی تەلەفزیۆنی کەرکووك کە ماوەیەکی بۆ پەخشی کوردی تەرخان کردبوو.

لەهەمان کاتدا و وەك دەسکەوتی ئەو کرانەوەی ڕێککەوتننامەی ئاداری 1970 زەمینەی بۆ خۆش کردن، لەپاڵ ئەوانەدا گۆڤاری (کۆڕی زانیاری کورد) لەلایەن کۆڕی زانیاری کوردییەوە و (نووسەری کورد) لەلایەن (یەکێتی نووسەرانی کورد) و گۆڤاری (پەروەردە و زانست) لەبەڕێوەبەرایەتی گشتی خوێندنی کوردی و (دەفتەری کوردەواری) بە کۆششی د.مارف خەزنەدارەوە دەردەچوو ، هەروەها گۆڤاری (ڕۆژی کوردستان) لەلایەن کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کوردییەوە لە بەغدا و چەندانی دیکە لە هەولێر و سلێمانی کە وەك وتمان ڕێککەوتننامەی ئاداری 1970 زەمینەی دەرچوونی بۆ خۆش کردبوون.

4- هەمان سەرچاوەی (2) – برایەتی- یەکەمین ڕۆژنامە لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردی دا- تەماشای پێشەکی و پەڕاوێزی ژمارە (4) بکە لاپەڕە 11 چاپی یەکەم.

5- بۆ بەرچاو ڕوونی زیاتر، بڕوانە: نەژاد عزیز سورمێ ڕۆژنامەگەریی کوردی و ڕۆژنامەنووسی کورد ، چاپی دووەم 1991 – هەروەها – برایەتی یەکەمین ڕۆژنامەی ڕۆژانە لەمێژووی ڕۆژنامەگەری کوردی- 1991ی هەمان نووسەر.

6- جارێکی تر تەماشای پەڕاوێزی ژمارە (4) بکەوە لە برایەتی – یەکەمین ڕۆژنامەی ڕۆژانە لەمێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردیدا.

7- لەگەڵ دواکەوتوویی تەکنیکی (چاپخانەی کوردستان)یش کە بەکۆششی برایانی موکریانی (حوزنی و گیو) دامەزرابوو ، دەبێ ئەوە ببینرێ کە دەیان سیایی و دەستنووسی لە فەوتان پاراست و چاپکرد.

بێجگە لەوەی چەندان گۆڤاری ناوەخۆی شارەکانیشی لێ چاپ دەکرا، لەپاڵ دەیان کتێبی نووسەر و شاعیران، بەتایبەتیش نووسەرانی هەولێر و دەوروبەری.

8- بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: نەژاد عزیز سورمێ – درەختی بنکۆڵ کراو – چاپی دووەم – .2006

9- بڕوانە: کەمال ڕەئووف محەمەد – مێژووی ڕادیۆی کوردیی بەغدا –

(1939 – 1958) بەرگی یێکەهەم جزمی یەکەم – کوردستان – هەولێر 2014 چاپخانەی ڕۆشنبیری.
جێی باسە کە مامۆستا کەمال، هەر لەو کتێبە و لە هەمان بەرگ، چەردەیەك لە باسی پێش پەیدابوونی ئێستگەی ڕادیۆی هێناوەتەوە – سەرەدەمی (فۆنۆگراف) یا وەك مامۆستا کەمال (لوولە قەوان)ی بۆ داناوە و کە لە ناو خەڵکی بە (قەوان) دەناسرێتەوە پێش ڕادیۆ لە کوردستاندا هەبووە. تەماشای – لاپەڕە 52ی هەمان سەرچاوە بکە.
10- کەمال ڕەئووف محەمەد (بابی لالۆ)- مێژووی ڕادیۆی کوردی بەغدا – بەرگی یەکەم – جزمی یەکەم- هەولێر – 2014، تەماشای لاپەڕە 68 بکە.
11- هەرچەندە مامۆستا کەمال ڕەئووف محەمەد لە کتێبی ئاماژە پێدراودا لەلاپەڕە 68دا دەڵێ لەئەیلوولی 1942 تا ئەیلوولی 1945 بەردەوام بووە.
کەچی لەلاپەڕە 69دا باس لەساڵی 1946یش دەکا کە بە شەپۆلی کورتی (42018 SW) سەعات 11:45ی پێش نیوەڕۆ دەستی بە پەخش کردووە (بەکوردی) و سروودی (کوردستان ، کوردستان نیشتمانی جوان)یشی لێ پەخش کراوە.
کەوابێ، دیارە ئەم ڕادیۆیە تا ساڵی 1946 بەردەوام بووە – بڕوانە هەمان سەرچاوە لاپەڕە 69.
12- کەمال ڕەئووف محەمەد – هەر ئەو سەرچاوەیە، لاپەڕە 73.
13- کەمال ڕەئووف محەمەد – هەمان سەرچاوە.
14- بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: مسعود بارزانی – بارزانی و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد- بەرگی سێیەم بەشی دووەم 1961 – 1975. چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە – هەولێر 2004.
15- یەکێك لەو ڕێوشوێنانەی گیرایەبەر بڵاوکردنەوەی گۆرانییەکی ئینگلیزی بوو بەهەمان شەپۆل، گۆرانییەکی بەژاوەژاو بوو وشەی (هانی)تێدا دووبارە دەکرایەوە.
ئێستا لە قامووسی کوردیدا ئەم وشەیە لەبەرامبەر (تشویش)ی عەرەبی بەکاردەهێنرێ و جێی خۆی گرتووە. بەڕادەی ئەوەی گوێم لێ بووە، کەسێك کە داوا لە کەسێك بکا تەشویش نەخاتەسەر قسەکانی، پێی دەڵێ: توخوا (هانی هانی) مەخەرە سەر قسەکانم.
16- بەندە لەو ساڵەدا یەکێك بوو لە کارمەندانی ئەو ڕادیۆیە وەك نووسەر و وەکو (پەیامنێری جەنگ)یش. یەکەمین پەیامنێری جەنگ ، بەتایبەتی لەبەرەکانی هێزی باڵەك کە ئەوسا هەڵایساوترین بەرە بوو، هەروەها ناوچەکانی دیکەی ئازادکراوی کوردستان کە هاوڕێ لەگەڵ ڕۆژنامەنووس عەبدوڵڵا عەباس سەردانمان دەکرد، وەکو بەرەکانی هێزی (خەبات و ئەزمر و زمناکۆ).

-17 بەپێی ئاماری (بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕاگەیاندن و چاپ و بڵاوکردنەوە – بەشی بانکی زانیاری میدیایەکانی کوردستان ، سەر بەوەزارەتی ڕۆشنبیری حکوومەتی هەرێمی کوردستان – تا ئێستا ئەوەی لەوێ تۆمارکراوە – لەسێ پارێزگا (هەولێر ، سلێمانی، دهۆك) 187 ڕادیۆیە و بەم شێوەیە- هەولێر 84 ڕادیۆ، سلێمانی67 ڕادیۆ و دهۆك 36.

-18 بڕوانە: ئینعام کەچەچی – تەلەفزیۆن لەبەغداوە دێتە جیهانی عەرەبی = ڕۆژنامەی (الشرق الاوسگ) ژمارە (7695) لە 23/12/1999.

-19 بۆ زانیاری پتر لەم بارەیەوە بڕوانە: نەژاد عزیز سورمێ – درەختی بنکۆڵ کراو – پەنجەنمایەکی ڕۆژنامەنووسیانە بۆ باری ڕووناکبیری وکولتووری کوردی – 1975 – 1994 – چاپی دووەم – 2006 چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە – هەولێر.

دوو شیعر... وەحشەکانی مۆدێرنە ... سەدەی مەرگ

وەحشەکانی مۆدێرنە

پۆتین سەگەکەی لە منداڵێکی سوری
خۆشتر دەوێ.
پۆتین خوێن دەڕێژێ و
یاری بە سەگەکەی دەکا.
لای پۆتین ڕژانی خوێن و
یاری سەگ لێك دەچن.
ترەمپیش جارێك گوتبووی:
سەدام گاڵتەیەکی کیمیاویانەی
لەگەڵ هەڵەبجە کردبوو،
بۆ وا لێیان کردبووە
هەڵڵا و هەرا؟…
ئەرێ خەڵکینە، ئەمانە مرۆڤن؟
یان وەحشەکانی سەرمایە و مۆدێرنە؟

×××

ئەسەدیش دێ پیرۆزبایی لە مەرگی
منداڵانی حەلەب دەکا.
ئایا ئەمە سەرکەوتنە؟
یان بە گاندانی هەر هەموو مێژووی
ئوممەی عروبە؟…
گوێم لێ بوو ئەو ڕۆژە،
ڕێحانیی وڵاتی مەرگ و سێدارە،
وای بە ئەسەدی هاوڕێی دەگوت.

سەدەی مەرگ

ئەم سەدەیە سەدەی خوێڕییەکانە.
سەدەی سەرکردەی خوێڕی پیاوکوژ و
سەدەی دەوڵەتی سەرمایەی فاشی و
سەدەی دڕندایەتی ئیمپریالیزمەکان.
ئەم سەدەیە سەدەی کوشتنی منداڵانە.
ئەم سەدەیە سەدەی وەحشیەتە.
سەدەی وەحشیەتێك،
کە مرۆڤ دەکاتە کۆیلەی خۆی و
تاوانی مەزنی پێ ئەنجام دەدا.
ئەم سەدەیە سەدەی ئەسەدە گەوادەکانە.
گەوادەکانی قەحپەخانەی مۆسکۆ و واشنتۆن.
گەوادەکانی تارانی سێدارە و حەشیش و
پەکینی شۆڕشی تەکنەلۆژیا و لە سێدارەدان.
ئەم سەدەیە سەدەی ئەو خواوەندانەیە،
کە پشتیان لە خەڵك و
ڕوویان لە زاڵم و ستەمکارانە.
ئەم سەدەیە سەدەی داهێنانی مەرگە.
سەدەی پارەی زۆر و
سەدەی هەژاری و
سەدەی شانۆکانی جەنگە.
ئەم سەدەیە سەدەی گرەوکردنە
لەسەر ئەسەدەکان.
سەدەی بارینی ژەهری مەرگە

بەسەر گەلان.
ئەم سەدەیە سەدەی ئەو دیکتاتۆرانەیە
لە ڕۆژهەڵات،
کە دەبنە مووی ناوگەڵی سەرێکی زلهێزەکان.
ئەو دیکتاتۆرانەی،
بە دەستێك گەلەکەیان دەکوژن؛
بە دەستێکیش بەری بۆزی
ناوگەڵی سەرێکی زلهێزەکان دەتاشن.
ئەم سەدەیە سەدەی ئەسەدە جەللادەکان و
سەدەی سوڵتانەکانی قوستەنتینە.
ئەم سەدەیە سەدەی کوشتنی منداڵانە.
سەدەی وەحشیەتی سەرمایەیە،
کە دەیەوێ لە ڕۆژئاوا و
لە ڕۆژهەڵاتەوە،
جیهان بسووتێنێ.
ئەم سەدەیە سەدەی
درۆی دیموکراسییەت و
مافەکانی مرۆڤە.
ئەم سەدەیە سەدەی خوای جەنگە،
کە لە واشنتۆن و مۆسکۆوە
پەیامبەرەکانی بۆ هەموو جیهان دەنێرێ…
لەم دوو پایتەختەوە،
لە مێژووی نەگریسی ئێمەێوە،
پەیامبەرەکانی خوای جەنگ
بە هەموو ڕۆژهەڵاتی ناڤیندا
بڵاودەبنەوە:
لە حەلەب و لە سوریا،
لە هەموو پارچە خوێناوییەکانی کوردستان،
لە یەمەن و لە لیبیا…
خوای جەنگ،
ئایینی مەرگ بڵاو دەکاتەوە.
ئەم سەدەیە سەدەی
بڵاوبوونەوەی ئایینی مەرگە.
سەدەی لە خاچدانی
هەموو مەسیحەکانە.

بەختیار محەمەد

پرسی قەدەغەکردنی بورقا دەبێتە پرسی دانیشتنەکانی پەرلەمانی چەندین وڵات لە ساڵی 2017 دا

مشتومڕی لایەنە سیاسیەکانی بەشێك لە وڵاتانی جیهان لەبارەی پرسی قەدەغەکردنی پۆشینی بورقا بەردەوامە و پێدەچێت ساڵی داهاتوو ئەو پرسە ببێتە پەرلەمانی ئەو وڵاتانە.
پۆڵین هانسن ، ئەندامی پەرلەمانی ئوسترالیا کەلەسەر لیستی پارتی یەك نەتەوەی ئەو وڵاتەیە و بەلیستی ڕاستڕەوەکان ناودەبرێت ، دەڵێت لەگەڵ دەستپێکردنەوەی دانیشتنەکانی پەرلەمان لە ساڵی داهاتوودا فشارەکانی دەستپێدەکاتەوە بەمەبەستی قەدەغەکردنی پۆشینی بورقا لەو وڵاتە.
وتەکانی ئەو ئەندام پەرلەمانە هاوکاتە لەگەڵ لێدوانەکانی ڕاوێژکاری ئەڵمانیا ئەنگێلا مێرکل لەدواهەمین کۆنگرەی پارتەکەیدا کە تێدا ئاماژەی بۆ ئەوەکرد کە داپۆشینی تەواوی ڕوخسار یان دەموچاو شتێکی نەگونجاوە لە ئەڵمانیا بۆیە پێویستە داپۆشینی تەواوی ڕووخسار لەهەرشوێنێکدا کە پێویست بکات لەڕێی یاسایەوە قەدەغە بکرێت. بەڵام جیاواز لە ووتەکانی ئەنگێلا مێرکل ، سەرۆك وەزیرانی ئوسترالیا ڕایگەیاند ئوسترالیا لە ئەوروپا جیاوازە و ڕایگەیاند ئەوەی لە ئەوروپا ڕوودەدات دەرئەنجامی لێشاوی کۆچی نایاسایە بۆ ئەو کیشوەرە و ئەوروپا کۆنتڕۆڵی بەسەر سنورەکانیدا نەماوە ، بۆیە بە ووتەی سەرۆك وەزیرانی ئوسترالیا ئەوان پێویستە بەردەوام بن لە پاراستنی سنورەکانیان ، ئەمەش وەك ئاماژەیەك بۆ سیاسەتە توندەکانی ئەو وڵاتە لەبەرامبەر کۆچبەرانی دەریایی قاچاخدا کە بەجۆرێکە هەر کەسێك بیەوێت بە قاچاخ و لەڕێگەی بەلەمەوە خۆی بگەیەنێتە ئەو وڵاتە دەستگیردەکرێت و ڕەوانەی ئەو وڵاتە دەکرێتەوە کە بەبەلەمەکە لێوەی هاتووە. دواجاریش ڕایگەیاند وڵاتانی کۆمۆنوێڵس پشتگیری لە بیرۆکەی قەدەغەکردنی بورقا ناکەن.
لەلایەکی ترەوە ، پەرلەمانی هۆڵەنداش لە مانگی ڕابردوودا یاسای قەدەغەکردنی بورقای لە هەندێك شوێنی گشتیدا وەك خوێندنگە و

نەخ□شخانەکاندا پەسەند کرد و تا ئ□ستاش چەندین وو□اتی جیهان و ئەوروپاش لەوانەش فەرەنسا و بەلجیکا و بولگاریا و چاد یاسای قەدەغەکردنی بورقایان پەسەندکردووە.

سەرچاوەکان : ما□پەری تەلەگراف ، ما□پەری هەوا□ی نیوزی ئوسترالی

ه□أار ت□ها

س□ه□مین دیداری شان□ی کوردیی ی□ت□ب□ری ل□ و□اتی سوید بە□□وەدەچ□ت

ئاگاداری ب□ شان□کارانی ه□ر چوارپارچ□ی کوردستان و ه□ند□ران، ک□م□□□ی هون□ر□ جوان□کانی ی□ت□ب□ری س□ه□مین دیداری شان□ی کوردیی تایب□ت ب□ “مون□دراما” ل□ ر□ژانی ٢٤ و ٢٥ و ٢٦ی مانگی 3 (مارچی) 2017 ل□ شاری یوتوبوری ل□ و□اتی سوید ساز د□کات.

• کار□ ب□شداربوو□کان ل□ ل□ژن□ی□کی تایب□ت□و□ ه□□د□بژ□ر□ت، بف□رموون ئار□زووم□ندان□ ب□ پ□شک□شکردنی داواکاری ب□شداربوون ل□ □□گ□ی ئ□م ئیمیل□و□ isk.gbg2@gmail.com

• □□ک□وتی 1-2-2017 واتە ر□ژیی ١ی مانگی ف□بریی‌ەی ٢٠١٧ دوا م□□□ت□ ب□ داواکاری ب□شداربوون، دوای ئ□م ب□روار□ ه□موو داواکاریی□کان □□ت د□کر□ت□و□.

ت□بینی ….

□ کار□ک□ ل□ 60 خول□ک زیاتر ن□ ب□ت.

□ زانیاری ت□واو ل□ س□ر ستاف و کار□ شان□یی□ک□ی بن□ر□ت ..

□ ب□ ه□ر کار□ک ت□نها ئ□کت□ر و د□ره□ن□ر بانگ□شتنام□ی ب□ د□کر□ت ..

□ داو□تنام□ی ڤیز□ ب□ ک□نسولخان□ی سوید ل□ ئیران د□ن□ر□ت.

□ ل□ کاتی □□تکردن□و□ی ڤیز□دا، ک□م□□□ک□مان ب□رپرسیار نیی□ ..

□ ب□ و□رگرتنی زانیاری زیاتر و ف□رمی ب□شدار بوون، پ□یو□ندی بک□ن ب□م ئیمەیل و ژمار□ ت□ل□ف□ن□و□:

تەلەفۆن: 0046707405717 ئیمەیل: isk.gbg2@gmail.com

بەڕێوەبەرایەتی راگەیاندنی گشتیی سێهەمین دیداری شانۆی کوردیی یۆتۆبۆری.